

**LOKALNA RAZVOJNA STRATEGIJA
LEADER LAS
»SOŽITJE MED MESTOM IN PODEŽELJEM«**

PREČIŠČENO IN DOPOLNJENO BESEDILO

I. UVOD

Razvoj podeželja v neposredni bližini glavnega mesta Slovenije je v preteklosti bil spontan in šele zadnjih deset let je razvoj podeželja pridobival na pomembnosti z izvajanjem programov CRPOV.

Projekti CRPOV so se izvajali na majhnih zaokroženih območjih in so bili sestavljeni iz faz priprave, uvajanja in izvajanja projektov in aktivnosti. Razvojne dejavnosti so bile razdeljene na pet delovnih področij, ključnih za celosten razvoj: življenjski prostor, naselitveni prostor, družbeni prostor, kulturni prostor in delovni prostor.

Ker so se projekti CRPOV izvajali le na majhnih področjih, je Ministrstvo v letu 1996 začelo s pripravo treh pilotskih projektov za večja zaokrožena območja. Opredeljeno je bilo zaokroženo območje najmanj treh občin, s skupnimi gospodarskimi, kulturnimi, naravnimi in zgodovinskimi značilnostmi.

Na območju LAS so se v vseh sodelujočih občinah izvajali projekti CRPOV in prav na podlagi pridobljenih izkušenj pri izvajanju CRPOV programov, ki so se izvajali na posameznih območjih v vseh sodelujočih občinah je prišlo do pobude za pripravo skupnega razvojnega programa podeželja.

Rezultati dveletnega izvajanja projekta »Sožitje med mestom in podeželjem« v Mestni občini Ljubljana so postali zanimivi tudi sosednjim občinam. V letu 2003 so župani občin Grosuplje, Ig, Ljubljana in Škofljica podpisali Pismo o nameri za pripravo skupnega Razvojnega programa podeželja. V letu 2006 je k partnerstvu pristopila tudi občina Ivančna Gorica.

V razvojnem programu podeželja za območje omenjenih občin pod skupnim nazivom »Sožitje med mestom in podeželjem«, so želeli predstaviti razvojne usmeritve podeželskega dela tega območja do leta 2013. Za oblikovanje razvojnih ciljev podeželskega prostora na obravnavanem območju je ključnega pomena ugotovitev oziroma spoznanje, da dosedanje razvojne smernice niso več relevantne.

Z razvojnimi programom so sodelujoče občine želele mobilizirati različne vire v lastnem okolju, da s skupnim sodelovanjem vzpodbudijo ekonomski in socialni razvoj podeželskega območja v tako-imenovani ljubljanski urbani regiji. Težišče dokumenta je bilo dano oblikovanju in povezovanju razvojnih ciljev kmetijstva, dopolnilnih dejavnosti in turizma.

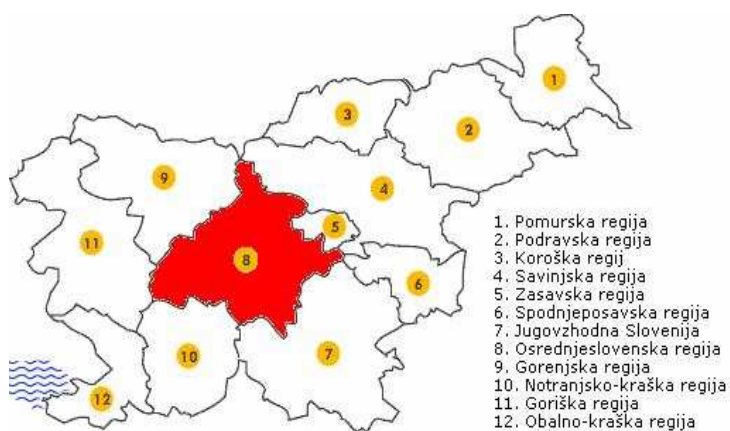
Prav razvojni program podeželja in skoraj petletno sodelovanje, pa je postala vez za preoblikovanje in pripravo pogojev za izvajanje pristopa LEADER na tem območju, s tem pa tudi za pripravo lokalne razvojne strategije.

ANALITIČNI DEL

A) ZNAČILNOSTI OBMOČJA LAS

A 1. - SPLOŠNE GEOGRAFSKE ZNAČILNOSTI OBMOČJA

Območje LAS je umeščeno v osrednjeslovensko razvojno regijo, LUR, ki je ena izmed dvanajstih statističnih regij v Sloveniji in združuje Mestno občino Ljubljana z njenimi južnimi sosedskimi občinami Grosuplje, Ig in Škofljica in od leta 2006 dalje tudi občino Ivančna Gorica.

Regija, ki vključuje 25 občin leži v osrednjem delu Slovenije in meji na Kamniško-Savinjske Alpe na severu, Posavsko hribovje na vzhodu ter gozdnato kraške planote in polja od zahoda do jugovzhoda. Regija je kljub svoji visoki urbanizaciji pestra tako v naravno-geografskem, demografskem kot tudi gospodarskem pogledu.

Čeprav lokalna razvojna strategija (v nadaljevanju LRS) zajema le pet občin znotraj regije, pa zajema skoraj 1/4 celotne površine regije in kar več kot 60% vseh prebivalcev statistične regije. Je pa res, da moramo pri tem izvzeti mesto Ljubljana. Dejstvo je namreč, da živi v podeželskih naseljih MOL le nekaj več kot 7000 prebivalcev, pa čeprav podeželsko območje zajema več kot 2/3 celotne površine MOL. V zadnjih letih se kaže izrazit trend rasti prebivalcev v vse treh sosednjih občinah še posebej pa v občinah Grosuplje, Škofljica in Ig medtem, ko se je število prebivalcev v MOL nekoliko zmanjšalo.

Utemeljitev geografske zaokroženosti območja

Območje LAS v geografskem smislu zavzema del Ljubljanske kotline z Ljubljanskim poljem, ki se razprostira med vrsto osamelcev na severni strani (Šmarna gora) in bolj sklenjenimi slameni in hribi Posavskega hribovja na jugovzhodni strani (Janče). Ljubljansko polje na jugu prehaja v Ljubljansko barje, ki sega iz MOL tudi v občini Ig in Škofljica. To je eno najjužnejših visokih barij v Evropi, v Sloveniji pa edini primer nižinskega visokega barja. Vode na ljubljansko barje pritečejo kot kraški izviri na robu pokrajine (Ljubljanica, Ižica, Bistra) ali kot površinski tokovi (Iška, Želimejščica, Škofeljščica in Gradaščica).

Od tu se začenja takoimenovano Dolenjsko podolje, ki je v slovenski geografiji mlajši izraz za razmeroma nižji svet med vzhodnim Ljubljanskim barjem in Krško kotlino, po katerem poteka avtomobilska cesta in železnica Ljubljana – Novo mesto.

Vleče se v 45 km dolgem in od 3 do 12 km širokem pasu od Ljubljanskega barja in Turjaške pokrajine na zahodu, preko Ivančne Gorice do Novomeške pokrajine na zahodu.

Nižji svet nima sklenjenega ravnega dna. Tega sestavljajo doline in kotline, v katere priteka s severnejšega višjega, pretežno iz dolomita grajenega prigorja Posavskih hribov voda ter tu ponika v sklenjene apnenice.

Značilna je gričevnata pokrajina, s precej strmimi nakloni, 10 – 14°. To gričevnato pokrajino na SV strani obdaja posavsko hribovje, ki ima, tako kot Dolenjsko podolje posamezne značilnosti fluviokraškega sveta. Nakloni v hribovitem delu so še nekoliko višji in segajo od 15 do 25°.

Posebna - edinstvena značilnost območja je tako fluviokras = nepopolni kras, kar označuje neznačilen kraški svet, ki so ga z erozijo in denudacijo oblikovale površinske tekoče vode.

Celotno območje LAS, vključno z občino Ivančna Gorica je gospodarsko, zaposlitveno in izobraževalno - srednje ter višje in visokošolsko izobraževanje zelo močno vezano na Ljubljano. Prav avtocesta in železnica omogočata velike dnevne migracije. Le zares zanemarljiv delež prebivalcev se veže na naslednji večji center Novo mesto.

Naravno okolje občin sodelujočih v LAS »Sožitje med mestom in podeželjem« obsega zelo različne habitate od kraških in hribovitih predelov preko gozdov do močvirnih ravnin. Predvsem v ravninskih predelih je naravno okolje precej razdrobljeno zaradi goste poselitve. Posamezni otočki naravnega okolja v bližini naselij, še posebej v okolici Ljubljane, so priljubljene izletniške točke in zato dokaj obremenjeni. Naravno okolje ogroža predvsem intenzivna urbanizacija in suburbanizacija.

Ima blago celinsko klimo s povprečno temperaturo od $-1,1^{\circ}\text{C}$ v januarju do $19,9^{\circ}\text{C}$ v juliju in letnimi padavinami med 1.300 in 1.800 mm. Za Ljubljansko kotlino, je značilna toplotna inverzija s spremljajočo meglo, ki traja v povprečju 120 dni na leto in zasnježenost, ki traja v povprečju 55-65 dni letno.

A 1. 1 GEOGRAFSKA PREDSTAVITEV MOL

Vzhodni del MOL, ki ga na severu objema Sava, na zahodu Ljubljanica z Ljubljanskim poljem, na jugu pa Ljubljansko barje in Golovec, zavzema kar 25 % celotne površine in 0,5 % celotnega števila prebivalcev Mestne občine Ljubljana. To sta območji četrtnih skupnosti Sostro in v manjšem delu Četrtna skupnosti Polje.

Iz ravninskega Ljubljanskega polja, s prodnimi nanosi se dvignemo v vzhodno hribovito območje Mestne občine Ljubljana, ki predstavlja začetek Posavskega hribovja. Na hribovitem območju prevladujejo karbonski skrilavci in peščenjaki, v manjšem delu dolomit. Celotno območje ima ruralni značaj. Ljudje se tu ukvarjajo pretežno s kmetijstvom, pri čemer prevladujeta sadjarstvo in živinoreja v hribovitem območju ter pridelava zelenjave v ravninskem predelu. Čistih kmetij je malo, prevladujejo mešane kmetije, kjer je večina nosilcev kmetijske dejavnosti zaposlena v Ljubljani. Le dva koraka iz najožjega mestnega jedra si tako lahko spočijemo svoje oči in telo v lepi zeleni naravi, na bližnjih in daljnih razgledih po okoliških hribih. Pogled z najvišjega vrha Mestne občine Ljubljana – Janč (792 m) seže vse do Snežnika, Nanosa, Julijskih Alp, Karavank, Kamniško – Savinjskih Alp, Kuma in Gorjancev.

A1. 2 GEOGRAFSKA PREDSTAVITEV OBČINE IG

Komaj 10 km od Ljubljane, na robu Ljubljanskega barja, ob severnem vznožju Krma (1107 m) in Mokerca (1058 m) leži občina Ig. V Občini Ig je 21 vasi. Ravninski del občine predstavljajo vasi, ki ležijo na skrajnem robu ravnega sveta Ljubljanskega barja kot značilna obcestna naselja na prodnem vršaju lške medtem ko so v hribovitem predelu občine značilna gručasta naselja. Središče občine predstavlja Ig, z močnim izvirom lžice sredi vasi, kjer je tudi sedež občine. Število prebivalcev se zaradi urbanizacije v zadnjih letih strmo povečuje, tako je ob ustanovitvi občina štela 4793 danes pa šteje 5641 prebivalcev. Ig z okolico je najbolj znan po najstarejši kulturi – kulturi koliščarjev, ki so tu živeli pred 6000 leti.

Nižinski del občine leži na vzhodnem delu Ljubljanskega barja, ki je zaradi bogatega ekosistema s plastjo šote potrebno zaščititi. V zadnjih letih potekajo priprave da se območja razglasi za krajinski park.

Področje ob ribnikih v dolini Drage, ki so nastali z zaježitvijo Draščice in potoka pod vasjo Dobravica, je bilo leta 1986 razglašeno za naravno znamenitost in nudi dom preko 150 vrstam ptic, med katerimi je tudi kosec, najbolj ogrožena ptica v Evropi.

Sončni popoldnevi pa v občino privabijo številne sprehajalce, ki se zatečejo v slikovito sotesko lški Vintgar, po kateri teče reka lška. Posebnost soteske so endemične rastline (kranjski jeglič, rdeči bor) in živali (potočni rak). Je izhodišče za številne planinske izlete v okolico.

Prijetna turistična in romarska točka je pred leti obnovljena cerkva Marije Kraljice Miru na Kureščku, pri kateri se v velikem številu zbirajo verniki iz Slovenije in drugih evropskih držav. Na Visokem je vredna ogleda cerkva sv. Nikolaja z znamenitimi freskami Janeza Ljubljanskega.

A1. 3 GEOGRAFSKA PREDSTAVITEV OBČINE GROSUPLJE

Občina Grosuplje je srednje velika slovenska občina, ki leži na jugozahodnem robu slovenskega glavnega mesta Ljubljane. Obsega 134 km² in ima nekaj več kot 17.000 prebivalcev. Znana je po svoji bogati kulturni dediščini in po naravnih lepotah. Naselje Grosuplje je razvito obrtno in industrijsko mesto, ki je od Ljubljane oddaljeno le dobrih petnajst minut vožnje po avtocesti v smeri proti Zagrebu.

Zajema Grosupeljsko kotlino, le-to pa sestavljajo Šmarska dolina, Grosupeljsko in Radensko polje ter okoliška hribovja, za katera so značilne številne manjše doline in kraška polja. Razen Kuclja, ki meri 743 metrov, noben hrib ne presega sedemsto metrov višine, razlika med kotlinskim dnom in vrhovi vzpetin pa komaj kje preseže tristo metrov.

Z občino Grosuplje se začenja dolenska pokrajina, kar se kaže v naravnih, gospodarskih, poselitvenih in jezikovnih posebnostih. Na vzhodnem delu občine pa se začenja obširno območje Suhe Krajine.

Občina Grosuplje se pri Škofljici dotika jugovzhodnega roba Ljubljanskega barja, pri Smrjenih gleda v Želimeljsko dolino, se za Škocjanom stika s turjaškim ozemljem, na Limberku in Starem gradu nad Čušperkoma meji na Dobropoljsko dolino, na Ilovi gori pa se že začenja obširno območje Suhe krajine. Na vzhodnem delu (Luče, Mala Loka) meji na občino Ivančna gorica, na severu (Troščine, Gorenja vas, Dole) pa na Ljubljano.

A1. 4 GEOGRAFSKA PREDSTAVITEV OBČINE ŠKOFLJICA

Občina Škofljica leži v osrednjem delu Slovenije, na JV robu Ljubljanskega barja in Ljubljanske kotline, na križišču pomembnih prometnih poti, ki vodijo proti Ljubljani, Novemu mestu in Kočevju. Na severu meji na mestno občino Ljubljana, na jugu na občino Velike Lašče, na zahodu na občino Ig in na vzhodu na občino Grosuplje.

Geografsko se območje občine Škofljica deli na ravninski del, ki ga v večji meri prekriva Barje, in rahlo valovito in hribovito zaledje.

Barje zavzema SZ del občine od Lavrice do Škofljice, kjer obide Gumniški vrh in se pri Pijavi Gorici razdeli na manjšo ravnico Rogoče ter južni krak, ki sega v dolino Želimeljščice. Dobršen del občine Škofljica tako predstavlja pomemben naravni in ekološki rezervat z visoko ohranjenostjo. Zaradi tega je še bolj pomembno premišljeno planiranje dejavnosti na njem in njegovem obrobju. Zasnovati je potrebno takšen prostorski razvoj, ki ob hkratni družbeni, socialni in ekonomski učinkovitosti ne bo vplival na naravno in ekološko ohranjenost Barja. Ljubljansko barje je največji ravninski travniški kompleks v Sloveniji, ki ga dopolnjuje zelo bogata krajinska struktura z mejicami, grmišči in vlažnimi gozdovi. Zaradi navedenega je nedvomno eden najpomembnejših delov slovenske naravne dediščine. Glavno bogastvo je kulturna krajina v vsej svoji pestrosti in obsežnosti.

Hriboviti ali gričevnati del občine je del nižjih pobočjih Posavskega hribovja na JV robu Ljubljanske kotline. Rahlo valovit teren se iz severa občine spušča proti Škofljici in naprej proti Pijavi Gorici. Na tem delu se gričevje razdeli z Želimeljsko dolino. Strmo pobočje Kopijskega gozda je naravna ločnica med dvema večjima enotama: Posavskim in Polhograjskim hribovjem.

A1. 5 GEOGRAFSKA PREDSTAVITEV OBČINE IVANČNA GORICA

Občina Ivančna Gorica je mlada občina, ustanovljena je bila z Zakonom o ustanovitvi občin ter določitvi njihovih območij in obstoja od 1.1.1995 dalje. Z 12 krajevnimi skupnostmi obsega 227 km² in 13.567 prebivalcev. Njeno središče je mlado naselje Ivančna Gorica, na razvoj katerega vplivajo predvsem ugodne prometne povezave, tako-rekoč na pol poti med Ljubljano in Novim mestom. Desetletno obdobje delovanja Občine je pripomoglo k uspešnemu razvoju obrtnih in storitvenih dejavnosti, ugodne prometne povezave pa omogočajo tudi razvoj industrijske dejavnosti. Občina se ponaša tudi z gimnazijo in srednjo strokovno šolo.

O starodavni zgodovinski izpričanosti govorijo številne arheološke najdbe na Viru in rimski miljniki, v središču Ivančne Gorice, ki je tudi simbol v občinskem grbu. Za svoj praznik si je Občina Ivančna Gorica izbrala 29. maj, dan, ko je muljavski rojak, in pisec prvega slovenskega romana Josip Jurčič, leta 1871 postal urednik takratnega slovenskega časnika Slovenski narod.

Rojaku je torej izkazano veliko spoštovanje ter ponos na njegove korenine in bogat ustvarjalni opus. A Jurčičev sloves je le del mozaika, ki ga sestavlja pestro kulturno-zgodovinsko izročilo in bogata naravna dediščina celotne občine. Tod živijo beli menihi, prebivalci starodavnega samostana v Stični, z še daljšo tradicijo pa se ponaša stara prafara Šentvid, danes poznana kot zibelka slovenskega zborovskega petja. Posebno vez s preteklostjo ohranja srednjeveška Višnja Gora, za mnoge se danes ravno tu prične Dolenjska, ko se popotnik iz ljubljanske megle pripelje v sončno pokrajino tako značilnih hribčkov in dolinic.

A1. 6 STANJE INFRASTRUKTURE

Ljubljanska urbana regija in s tem tudi območje LAS ima, kot stičišče medregionalnih povezav, pomembno vlogo v povezovanju slovenskega in širšega prostora, tako zaradi svoje lege kot tudi zaradi opremljenosti s prometno infrastrukturo. Regionalno prometno omrežje je bistveno prispevalo k razvoju območja LAS, pomembno pa vpliva tudi na konkurenčnost območja v mednarodnem prostoru, zlasti s priključitvijo na transevropsko prometno omrežje, ki omogoča prevzemanje prometnih tokov, večjo dostopnost območja in s tem privlačnost za gospodarske naložbe. Prometno infrastrukturo sestavljajo cestni in železniški promet.

Na območju LAS je prometna infrastruktura zelo dobro razvita. Obstajajo pa razlike, predvsem med občinskimi središči in podeželskim zaledjem. Kar je za območje posebej pomembno je avtocestna povezava, ki omogoča hiter dostop do kateregakoli središča in s tem povezano dostopnost do zaposlitev in trga v Ljubljani. V obratni smeri je zagotovljena hitra dostopnost do podeželja za meščane in turiste.

Kot je razvidno iz tabele je večji del cestnih povezav pa kljub vsemu vezan na lokalne ceste, kjer pa imajo občine nemalo problemov zaradi vzdrževanja le teh.

Dolžine cest po kategoriji, občine, Slovenija, letno		Leto 2006 v km
Državne ceste	Grosuplje	46,8
	Ig	30,5
	Ivančna Gorica	74
	Ljubljana	116,2
	Škofljica	22,4
Občinske ceste	Grosuplje	231,8
	Ig	102,6
	Ivančna Gorica	337,8
	Ljubljana	1029,5
	Škofljica	81

Vir: Ministrstvo za promet - Direkcija Republike Slovenije za ceste

Za območje LAS je ob cestnem prometu potrebno poudariti pomen razvejanega in dobro organiziranega primestnega avtobusnega potniškega prometa.

Poleg cestnega omrežja ima regija tudi dobro razvejano železniško omrežje, ki omogoča mednarodni, državni, regionalni in lokalni promet. Tukaj je pomembna železniška povezava: Ljubljana - Metlika, meja – Novo mesto (glavna proga II. reda), ki povezuje vse občine razen občine Ig.

Po podatkih iz RRP LUR je komunalna infrastruktura regije v primerjavi s slovenskim povprečjem dobro razvita, o čemer govorijo naslednji podatki. V letu 2002 je bilo 96,3% gospodinjstev LUR-a priključenih na javno vodovodno omrežje (slovensko povprečje 91,2%), na javno kanalizacijsko omrežje pa je bilo priključenih 69,7% gospodinjstev, medtem ko je bilo slovensko povprečje za 16,5% manjše. Ne moremo pa trditi, da je to enakomerno urejeno za vse občine in predele občin. Predvsem v oddaljenih podeželskih območjih se še vedno oskrbujejo iz lastnih manjših vodovodnih omrežij. Podobno je tudi pri kanalizacijskih omrežjih.

Zanimivo je, da regija nima zelo dobro razvito turistično infrastrukturo, saj je bilo v letu 2003 na njenem območju zgolj 6.225 ležišč, kar znaša komaj 7,7% vseh nastanitvenih kapacitet v državi. Izjema so kolesarske poti, saj jih je kar slaba četrtina na območju regije. Vzrok za to gre prav gotovo iskati v urbanem okolju, kjer so tovrstne poti lažje in ceneje izvedljive.

A. 2 GOSPODARSKI POLOŽAJ OBMOČJA

Ljubljanska urbana regija, kateri pripadajo vse občine LAS, je gospodarsko najbolj razvita regija med statističnimi regijami v Sloveniji in po večini statističnih kazalcev dosega ali celo presega evropsko povprečje. Po podatkih za leto 2002 je regija ustvarila 35% bruto domačega proizvoda v državi. V letu 2003 je bruto domači proizvod v Ljubljanski urbani regiji za 34% presegal slovensko povprečje in hkrati za 2,7% presegal tudi povprečje Evropske unije.

Tudi struktura dejavnosti v regiji kaže na visoko razvito gospodarstvo, primerljivo z evropskim. V letu 2003 je bil v storitvenih dejavnostih ustvarjen 74% delež dodane vrednosti, 25% delež v industriji in manj kot 1% delež v kmetijstvu. V primerjavi s Slovenijo ima regija manjši delež industrijskega sektorja, tržne in javne storitve pa so bolj razvite. V okviru storitvenih dejavnosti so najpomembnejša področja: predelovalne dejavnosti, trgovina, poslovanje z nepremičninami, najem in poslovne storitve, promet, skladiščenje, zveze, gostinstvo in gradbeništvo.

Podjetja (C-K) po občinah, Slovenija, letno	Število podjetij	Prihodek (mio SIT)	Število oseb, ki delajo
	2006	2006	2006
Grosuplje	997	111220	4411
Ig	283	12495	764
Ivančna Gorica	611	46870	2782
Ljubljana	20866	6247889	161900
Škofljica	464	26736	1447
Vir: Statistični urad Republike Slovenije			

Aktivno prebivalstvo po zaposlitvenem statusu in spolu

	Skupaj	Delovno aktivno prebivalstvo - skupaj	Zaposlene osebe	Samozaposlene osebe - skupaj	Samozaposlene osebe - samostojni podjetniki, osebe, ki opravljajo poklicno dejavnost	Samozaposlene osebe - kmetovalci	Brezposelne osebe
SLOVENIJA	949078	818304	738055	80249	56111	24138	130774
Grosuplje	7778	6994	6421	573	469	104	784
Ig	2763	2467	2267	200	146	54	296
Ivančna Gorica							
Ljubljana	130122	115879	107776	8103	7760	343	14243
Škofljica	3604	3306	2996	310	274	36	298
SKUPAJ	144267	128646	119460	9186	8649	537	15621

Vir: Popis 2002(Statistični urad RS)

Zaposlitveni potencial (osebe stare med 15 in 65 let), po podatkih iz popisa 2002, šteje v obravnavanem območju 144267 oseb; od tega jih je bilo delovno aktivnih 128.646.

Večina oseb je zaposlenih v podjetjih, 6,3% oseb je zaposlenih pri samozaposlenih osebah, 5% je samostojnih podjetnikov in 0,5% je s statusom kmetov.

Registrirane brezposelne osebe po izobrazbi, december 2007

Občina	Število		Od vseh delež po stopnji izobrazbe (v %)				
	vsi	ženske	I.-II.	III.-IV.	V.	VI.	VII.-VIII.
SLOVENIJA	68.411	36.704	39,6	23,1	27,2	3,1	7,1
Grosuplje	450	226	40,2	28,4	25,3	1,3	4,7
Ig	120	59	39,2	25,0	25,8	3,3	6,7
Ivančna Gorica	315	161	40,0	25,4	28,9	1,9	3,8
Ljubljana	8.088	4.000	36,3	19,1	28,0	3,8	12,7
Škofljica	150	92	30,7	26,0	27,3	4,0	12,0

VIR: ZRSZ

Po podatkih pridobljenih iz RRP LUR je zadnji dve desetletji opazen trend zaposlovanja veliko večjega števila ljudi v Ljubljanski urbani regiji kot drugje po državi. V letu 2003 je Ljubljanska urbana regija zaposlovala 30% vsega delovno aktivnega prebivalstva v državi, statistika pa nakazuje tudi nadaljevanje tega trenda. Stopnja registrirane brezposelnosti se je med letoma 2001 in 2003 zmanjšala z 8,3% na 7,8%, medtem ko je na državnem nivoju padla z 12,5% na 11%. Povečuje se delež iskalcev prve zaposlitve, delež mladih in visoko izobraženega kadra, ki išče zaposlitev, zmanjšuje pa se delež iskalcev zaposlitve brez izobrazbe ter dolgotrajno brezposelnih. Posebnost regije je nadpovprečna 11,7% stopnja brezposelnih z visoko stopnjo izobrazbe (slovensko povprečje 7,2%). Velik problem Ljubljanske urbane regije je v strukturni brezposelnosti. Pesti jo pomanjkanje delovnih mest za iskalce zaposlitve z visoko stopnjo izobrazbe. Na drugi strani pa je spodbudno dejstvo, da je v primerjavi s slovenskim povprečjem v regiji podpovprečen delež brezposelnih žensk 51,7% (slovensko povprečje je 53,1%). Prav tako je bila v letu 2003 Ljubljanska urbana regija edina regija v državi s 5,8% presežkom delovnih mest, saj na nivoju države znaša primanjkljaj delovnih mest kar 11,2%.

KMETIJSTVO

Za območje je značilno intenzivno kmetijstvo na rodovitnih obrečnih ravninah in poljih ter ekstenzivno kmetijstvo na terasah in prisojnih pobočjih hribovitih predelov. Problem kmetijstva je razdrobljenost kmetijskih površin, ki otežuje dostop do kmetijskih površin in povečuje stroške kmetovanja. Večja je razdrobljenost kmetijskih površin v hribovitem delu regije. Za povečanje učinkovitosti bo potrebno pospešiti združevanje kmetijskih površin.

Družinske kmetije po KZU, ekonomskem obsegu in delovni sili, občine, Slovenija, 2000.

	Vsa kmetijska zemljišča v uporabi (ha)	Kmetijska zemljišča v uporabi - samo družinske kmetije (ha)	Skupna ekonomska velikost kmečkih gospodarstev (ESU)	Ekonomska velikost družinskih kmetij (ESU)	Delovna sila v kmetijstvu (PDM)	Delovna sila v kmetijstvu na družinskih kmetijah (PDM)
SLOVENIJA	485878,84	456214,78	402803,9	342943,7	107808,68	103777,05
REGIJA LUR	63770,11	61691,11	41076,1	32185,1	13512,44	13018,44
Grosuplje	3388,15	3388,15	1705,9	1705,9	762,4	762,4
Ig	2575,64	2575,64	1072	1072	455,46	455,46
Ivančna Gorica	6587,67	6442,67	3732,50	3153,40	1513,36	1484,49
Ljubljana	5793,59	5754,59	4986,1	3982,5	1450,25	1382,75
Škofljica	1299,49	1299,49	548	548	205,95	205,95

Vir: Statistični urad RS

Razvoj naselij vse bolj zapira možnosti za normalen razvoj kmetij. Zaradi takšnega prostorskega razvoja imajo kmetje težave pri rabi prometne infrastrukture, kjer ovirajo promet in težave s sovaščani, ki jih kmetijstvo v bližini doma moti.

Bližina večjih urbanih središč omogoča hitro in stroškovno učinkovito prodajo kmetijskih pridelkov in izdelkov ter nakup opreme, materiala in storitev, to prednost pa kmetijstvo preslabo izkorišča.

Družinske kmetije po tipu kmetovanja po statističnih regijah in občinah, SLO, 2000

	Skupaj	Poljedelstvo	Vrtnarstvo	Trajni nasadi	Pašna živina	Prašiči in perutnina	Mešana rastlinska pridelava	Mešana živinoreja	Mešana rastlinska pridelava in živinoreja	Ne razvrščene kmetije
SLOVENIJA	86467	2819	438	9920	22284	2028	10975	24369	13598	36
REGIJA LUR	9471	87	66	76	4964	57	433	2693	1087	8
Grosuplje	498	1	2	-	317	3	12	128	35	-
Ig	339	5	1	2	164	2	14	98	53	-
Ljubljana	922	18	27	37	377	9	88	245	117	4
Škofljica	192	4	1	-	91	1	13	57	25	-

Vir: Statistični urad RS

Glavna kmetijska panoga je živinoreja, prevladuje mlečna in mesna govedoreja. V zadnjem času sta v porastu tudi ovčjereja in kozjereja. Med poljedelskimi kulturami se na območju pridelava največ silažne koruze, na ravninskem delu prevladuje pridelovanje žit in poljščin. V zadnjem času se razvija pridelovanje zelenjave, največ kmetij se z vrtnarstvom ukvarja v občini Ljubljana, medtem ko so te možnosti v ostalih občinah še zelo neizkoriščene. V hribovitejših delih je razvito sadjarstvo. Ena glavnih dejavnosti teh predelov pa je tudi gozdarstvo.

Družinske kmetije po šolski izobrazbi gospodarjev po občinah ,Slovenija, 2000.

	skupaj gospodarji	brez izobrazbe, nepopolna osnovno šolska izobrazba gospodarji	Osnovno šolska izobrazba gospodarji	poklicna izobrazba gospodarji	Srednje šolska izobrazba gospodarji	višja, visoka strokovna, univerzitetna ali podiplomska izobrazba gospodarji
SLOVENIJA	86336	9717	40698	22448	10596	2781
REGIJA	9471	1383	4135	2572	1104	256
Grosuplje	498	80	198	153	58	9
Ig	339	52	131	100	50	5
Ivančna Gorica	1070	251				
Ljubljana	922	64	355	265	171	65
Škofljica	192	30	66	64	21	9

Vir: Statistični urad RS

Največ gospodarjev kmetij ima osnovnošolsko izobrazbo, manj kot 30% poklicno izobrazbo in le okoli 3% višjo, visoko, univerzitetno ali podiplomsko izobrazbo. 86% gospodarjev ima le praktične kmetijske izkušnje, 7% se jih je izobraževalo s tečaji in le 4,5 % gospodarjev je končalo kmetijske šole.

Starostna struktura gospodarjev v kaže, da je kar okoli 37% gospodarjev starejših od 64 let, le 5% gospodarjev pa je mlajših od 35 let.

Na območju prevladujejo mešane kmetije. Delež čistih kmetij je nižji od slovenskega povprečja in znaša nekaj nad 15%, kar je verjetno odraz večjih možnosti za zaposlitev blizu doma, ki jih ponuja Ljubljana. Boljše možnosti zaposlovanja bodo tudi v prihodnje vplivale na socio-ekonomski status kmetij, zato večje profesionalizacije kmetovanja ni pričakovati. Model kmetovanja ob službi bo verjetno tudi še v prihodnje prevladoval.

Le manjši delež kmetov se ukvarja z dopolnilnimi dejavnostmi, v prihodnosti pa bo obstoj mnogih kmetij odvisen od usmeritve v dopolnilne dejavnost. Njihovo uvajanje bo nujno predvsem na manjših kmetijah, kjer kmetje, ki delajo na kmetijah niso polno zaposleni.

A 3. DEMOGRAFSKE IN SOCIOLOŠKE ZNAČILNOSTI OBMOČJA

Območje, ki ga pokriva LAS Sožitje med mestom in podeželjem se zagotovo lahko ponaša z največjim številom prebivalstva med vsemi slovenskimi regijami. V njej je ob popisu prebivalstva leta 2002 živelo 294110 prebivalcev oziroma 60% vsega prebivalstva v statistični regiji LUR. Največje je mesto Ljubljana, ki šteje 265.881 prebivalcev, občina Grosuplje z 16000 prebivalci, občina Ivančna Gorica s 14000 prebivalci, občina Škofljica s 7000 prebivalci, najmanjša pa je občina Ig z 5445 prebivalci. Pri tem pa moramo poudariti, da v podeželskem prostoru MOL živi le okrog 3% prebivalcev celotne MOL.

Občina	Prebivalstvo		
	skupaj	moški	ženske
Grosuplje	15665	7778	7887
Ig	5445	2743	2702
Ljubljana	265881	126237	139644
Škofljica	7119	3528	3591
Ivančna Gorica	13567	6747	6820
SKUPAJ	307677	147033	160644

Prebivalstvo po spolu, popis 2002 (Statistični urad RS)

Število in gostota prebivalcev

Gostota prebivalcev na obravnavanem območju:

Občina	Velikost občine v km ²	Število prebivalcev Popis 2002	Število prebivalcev 31.12.2007	Gostota prebivalcev na 1 km ² Popis 2002	Gostota prebivalcev na 1 km ² 31.12.2007
GROSUPLJE	134	15665	18085	116,9	134,9
IG	98,9	5445	6098	55	61,6
IVANČNA GORICA	227	13567	14692	59,7	64,7
ŠKOFLJICA	43,3	7119	8145	164,4	188,1
LJUBLJANA (brez mesta)	111,2	7008	7577	63	68,1
SKUPAJ	614,4	48804	54597	79,4	88,8

Vir: Statistični urad Republike Slovenije

Gibanje števila prebivalcev na območju LAS

Prebivalstvo po spolu, občine (vsako leto na 31.12.)

		1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Grosuplje	Spol - SKUPAJ	15273	15515	15668	16009	16403	16656	17102	17547	18085
	Moški	7596	7711	7794	7981	8228	8350	8590	8799	9151
	Ženske	7677	7804	7874	8028	8175	8306	8512	8748	8934
Ig	Spol - SKUPAJ	5220	5296	5423	5516	5641	5722	5850	5916	6098
	Moški	2607	2657	2729	2777	2839	2890	2956	2975	3084
	Ženske	2613	2639	2694	2739	2802	2832	2894	2941	3014
Ivančna Gorica	Spol - SKUPAJ	13222	13421	13546	13730	13843	13992	14184	14370	14692
	Moški	6569	6671	6739	6839	6905	6957	7057	7193	7382
	Ženske	6653	6750	6807	6891	6938	7035	7127	7177	7310
Ljubljana	Spol - SKUPAJ	270986	270506	269824	268537	267563	266845	266941	267386	267760
	Moški	129174	129354	128874	128115	127747	127302	127507	128233	128869
	Ženske	141812	141152	140950	140422	139816	139543	139434	139153	138891
Škofljica	Spol - SKUPAJ	6432	6764	6979	7258	7435	7589	7728	7906	8145
	Moški	3174	3334	3454	3594	3667	3765	3827	3921	4047
	Ženske	3258	3430	3525	3664	3768	3824	3901	3985	4098

Vir: Statistični urad RS, Ministrstvo za notranje zadeve – Centralni register prebivalcev

Po podatkih je zadnjih deset let trend odseljevanja iz Mestne občine Ljubljana. Najbolj se je prebivalstvo preseljevalo v občine Medvode, Litija, Vrhnika, Kamnik, Logatec, Domžale, **Ig**, Brezovica, **Grosuplje**, **Škofljica** in **Ivančna Gorica**. Selitveno gibanje za leto 2003 kaže, da za naselitev še vedno ostajajo najbolj zanimive občine Vrhnika, **Ivančna Gorica**, **Ig**, Kamnik, **Škofljica**, Brezovica, Domžale in **Grosuplje**. Za to območje je značilna močna suburbanizacija. Prebivalstvo se iz Ljubljane preseljuje v podeželsko okolico, ki postaja vse bolj zanimiva za bivanje. (vir: RRP LUR)

Glede na naravni prirast je pomembna ugotovitev, da je v primerjavi s Slovenijo ta dosti bolj ugoden, predvsem če upoštevamo le podeželsko območje na SV v MOL.

Naravno gibanje prebivalstva po spolu, 2006

	Živorajeni			Umrli			Naravni prirast		
	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske	skupaj	moški	ženske
Grosuplje	230	128	102	122	54	68	108	74	34
Ig	76	46	30	50	28	22	26	18	8
Ivančna Gorica	148	88	60	132	68	64	16	20	-4
Ljubljana	2518	1308	1210	2359	1163	1196	159	145	14
Škofljica	83	41	42	44	27	17	39	14	25

Vir: Statistični urad RS – Letopis 2007

Izobrazbena raven zaposlenih je v primerjavi s slovenskim povprečjem razmeroma dobra; delež zaposlenih z višjo ali visoko izobrazbo močno presega slovensko povprečje. Izstopa mesto Ljubljana, ki zaposluje približno četrtno vseh zaposlenih z višjo ali visoko izobrazbo v Sloveniji. Slabšo izobrazbeno strukturo zaposlenih pa imajo v sosednjih občinah vendar še zmeraj precej visoko.

Prebivalstvo staro 15 ali več let po izobrazbi

	Skupaj	Brez izobrazbe	Nepopolna osnovna izobrazba	Osnovna izobrazba	Srednja izobrazba - skupaj	Srednja izobrazba - nižja in srednja poklicna	Srednja izobrazba - strokovna in splošna	Višja izobrazba	Visoka dodiplomska izobrazba	Visoka podiplomska izobrazba
Grosuplje	12816	76	699	2911	7541	3699	3842	661	830	98
Ig	4597	27	252	1153	2670	1333	1337	188	261	46
Ivančna Gorica	10996	93	1162	2808	5970	3346	2624	393	513	57
Ljubljana	229486	1093	6369	42327	124615	48503	76112	15589	32415	7078
Škofljica	5849	21	200	1146	3591	1749	1842	354	470	67

Vir: popis 2002 (Statistični urad RS)

V obmejnih občinah število prebivalcev nenehno raste na račun izseljevanja iz mesta Ljubljane. Na račun tega se tudi skupina otrok in mladostnikov veča in v primerjavi s Slovenijo je starostna struktura dokaj ugodna. Priseljevanje pa ima posledico v velikem številu dnevniških migracij prebivalcev.

Zaradi celovitosti obravnave v nadaljevanju predstavljamo vse pomembnejše dejavnike družbene in društvene dejavnosti, ki pomembno vplivajo na razvoj.

A 3.1 VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE

Analiza vzgoje in izobraževanja vključuje analizo predšolskega, osnovnošolskega, srednješolskega ter visokošolskega sistema. Vsi skupaj pomembno vplivajo na izboljšanje in doseganje konkurenčne prednosti celotnega gospodarstva tega območja in s tem seveda tudi podeželja.

A 3.1.1. PREDŠOLSKA VZGOJA

Splošno gledano v občinah Grosuplje, Ig, Ivančna Gorica in Škofljica prostorske kapacitete zadoščajo, saj je veliko otrok v varstvu v vrtcih izven občine stalnega bivališča. Vedno večje priseljevanje prebivalcev iz mesta v njeno zaledje izrazito vpliva tudi na nove potrebe organiziranosti predšolske vzgoje.

Na območju LAS se ponašajo s sorazmerno dobro razvito mrežo vrtcev, ki v glavnem zadovoljujejo vse potrebe po vzgoji in varstvu predšolskih otrok.

Če upoštevamo letos sprejeto zakonodajo, ki omogoča brezplačno varstvo v vrtcih za drugega in ostale otroke, pa se že kaže precejšnje pomanjkanje prostorskih kapacitet.

Primerjava razpoložljivih kapacitet in potreb znotraj območja kaže, da med posameznimi deli obstajajo razlike. V posameznih delih, predvsem na področjih z intenzivnejšo stanovanjsko gradnjo razpoložljive zmogljivosti ne pokrivajo več potreb medtem ko imajo v vrtcih v mestu Ljubljana dovolj prostora.

Otroci, vključeni v vrtce in vzgojno-varstvene družine, po vrstah oddelkov in starostnih obdobjih, leto 2007

Občina	Vrsta oddelka	Starostno obdobje	Vrtci SKUPAJ	Oddelki SKUPAJ	Število skupin vzgojno-varstvenih družin	Otroci – SKUPAJ
Grosuplje	Vrste oddelkov - SKUPAJ	1. starostno obdobje	3	10	-	137
		2. starostno obdobje	6	19	-	418
	Homogeni	1. starostno obdobje	3	10	-	137
		2. starostno obdobje	4	17	-	373
	Heterogeni	1. starostno obdobje	-	-	-	-
		2. starostno obdobje	2	2	-	45
	Kombinirani	1. starostno obdobje	-	-	-	-
		2. starostno obdobje	-	-	-	-
Ig	Vrste oddelkov - SKUPAJ	1. starostno obdobje	3	5	-	61
		2. starostno obdobje	4	6	-	118
	Homogeni	1. starostno obdobje	2	4	-	54
		2. starostno obdobje	2	4	-	78
	Heterogeni	1. starostno obdobje	1	1	-	7
		2. starostno obdobje	2	2	-	40
	Kombinirani	1. starostno obdobje	-	-	-	-
		2. starostno obdobje	-	-	-	-
Ivančna Gorica	Vrste oddelkov - SKUPAJ	1. starostno obdobje	2	4	-	61
		2. starostno obdobje	8	11	-	244
	Homogeni	1. starostno obdobje	2	4	-	61
		2. starostno obdobje	3	6	-	138
	Heterogeni	1. starostno obdobje	-	-	-	-
		2. starostno obdobje	5	5	-	106
	Kombinirani	1. starostno obdobje	-	-	-	-
		2. starostno obdobje	-	-	-	-
Ljubljana	Vrste oddelkov - SKUPAJ	1. starostno obdobje	94	293	1	3502
		2. starostno obdobje	134	379	-	7146
	Homogeni	1. starostno obdobje	79	272	-	3267
		2. starostno obdobje	70	248	-	4714
	Heterogeni	1. starostno obdobje	15	21	1	235
		2. starostno obdobje	64	131	-	2432
	Kombinirani	1. starostno obdobje	-	-	-	-
		2. starostno obdobje	-	-	-	-
Skofljica	Vrste oddelkov - SKUPAJ	1. starostno obdobje	3	4	-	52
		2. starostno obdobje	2	6	-	132
	Homogeni	1. starostno obdobje	2	3	-	40
		2. starostno obdobje	2	6	-	132
	Heterogeni	1. starostno obdobje	1	1	-	12
		2. starostno obdobje	-	-	-	-
	Kombinirani	1. starostno obdobje	-	-	-	-
		2. starostno obdobje	-	-	-	-

Vir: statistični urad RS

A 3.1.2. OSNOVNO ŠOLSTVO

Na razvoj osnovnega šolstva na obravnavanem območju sta bistveno vplivala dva dejavnika:

- nova šolska zakonodaja in vsebinska prenova šolstva od leta 2001 naprej
- lokalna gibanja prebivalstva (preseljevanje, dnevne migracije, število upadanja rojstev,...)

V partnerstvu je sistem osnovnega šolstva dobro razvit. **Iz pridobljenih podatkov je razvidno, da je predvsem v podeželskem zaledju občin izrednega pomena delovanje podružničnih osnovnih šol. Njihov pomen se ne kaže le v lažjem dostopu otrok do same šole ampak predvsem v povezanosti s kraji v katerih te šole so. Ne-malokdaj so gonilna sila razvoja celotnega kraja. Ob tem pa imajo te šole velik vpliv pri vrednotenju in ohranjanju kulturne in naravne dediščine tega območja.**

Osnovne šole s svojimi raziskovalnimi nalogami marsikdaj bistveno pripomorejo k razpoznavnosti lastnega kraja in so pomemben dejavnik vrednotenja lastnih potencialov v lokalnem prostoru.

V partnerstvu je tudi osem osnovnih šol s prilagojenim programom. Tako je poskrbljeno tudi za šolanje otrok s posebnimi potrebami.

Osnovne šole po občinah, vrsti šole in številu učencev, Slovenija, začetek šolskega leta 2006

	ŠOLE SKUPAJ				OSNOVNE ŠOLE				OSNOVNE ŠOLE S PRILAGOJENIM PROGRAMOM			
	Število šol - SKUPAJ	Spol - SKUPAJ	Dečki	Deklice	Število šol - SKUPAJ	Spol - SKUPAJ	Dečki	Deklice	Število šol - SKUPAJ	Spol - SKUPAJ	Dečki	Deklice
Grosuplje	8	1672	879	793	7	1654	868	786	1	18	11	7
Ig	4	430	232	198	4	430	232	198	-	-	-	-
Ivančna Gorica	13	1476	765	711	11	1462	758	704	2	14	7	7
Ljubljana	58	20445	10517	9928	53	20235	10378	9857	5	210	139	71
Škofljica	3	747	370	377	3	747	370	377	-	-	-	-

Vir: statistični urad RS

A 3.1.3. SREDNJE ŠOLSTVO

Glavni srednješolski center je Ljubljana, v kateri se nahaja velika večina srednjih šol. Poleg tega je za to območje pomembna tudi gimnazija v Želimlju v občini Škofljica ter Gimnazija Josipa Jurčiča v Ivančni Gorici kjer je tudi srednja strokovna šola. Občina Ivančna Gorica se ponaša tudi z gimnazijo in srednjo strokovno šolo. Večina dijakov tega območja pridobiva znanja na teh šolah. V času pouka so tako izrazite dnevne migracije dijakov, ki so v večini vezani na javna prevozna sredstva. Le manjši del dijakov se vozi v kraj šolanja tudi s starši. V današnjem času, pa se že kažejo tendence lastnih prevozov, z osebnimi avtomobili, po dopolnjenem 18 letu starosti, ko mnogi dijaki pridobijo vozniški izpit. S tem pa se kažejo nove potrebe po urejanju dodatnih oz. novih parkirnih prostorih ob šolah.

Dijaki po občinah (Popis 2002)

OBČINA	UČENCI SREDNJIH ŠOL
Grosuplje	916
Ig	317
Ivančna Gorica	794
Ljubljana	13571
Škofljica	367

Vir: statistični urad RS

A 3.1.4. VISOKO ŠOLSTVO

Visokošolski sistem izobraževanja, z univerzitetnim mestom Ljubljana, vključuje več kot trideset visokošolskih zavodov, na katerih je ob popisu 2002, študiralo približno tretjino vseh študentov v Sloveniji. Bližina in dostopnost do mesta Ljubljane, kot največjega univerzitetnega centra tako omogoča pestro izbiro šolanja in zato ne čudi dejstvo, da je povprečna izobrazbena struktura prebivalcev nad slovenskim povprečjem.

Poleg razvitega visokošolskega izobraževalnega sistema je v regiji razvita tudi raziskovalno razvojna dejavnost, ki je primarna naloga 15 znanstvenoraziskovalnih zavodov, ki so locirani v Ljubljani. Poleg javnih raziskovalnih zavodov so nosilci raziskovalne dejavnosti tudi visokošolske organizacije in številni raziskovalni oddelki v podjetjih.

Mnoge raziskovalne, seminarske in tudi diplomske naloge, so že in še bodo doprinesle k razvoju teh krajev.

Študenti terciarnega izobraževanja po občini stalnega bivališča, vrsti programa, načinu študija in spolu, Slovenija, leto 2007

OBČINA	NAČIN ŠTUDIJA	SPOL SKUPAJ	MOŠKI	ŽENSKE
Grosuplje	Skupaj	1196	510	686
	Redni	707	298	409
	Izredni	489	212	277
Ig	Skupaj	367	143	224
	Redni	222	90	132
	Izredni	145	53	92
Ivančna Gorica	Skupaj	882	340	542
	Redni	567	217	350
	Izredni	315	123	192
Ljubljana	Skupaj	17020	7264	9756
	Redni	10386	4372	6014
	Izredni	6634	2892	3742
Škofljica	Skupaj	424	174	250
	Redni	251	112	139
	Izredni	173	62	111

Vir: statistični urad RS

A 3.2 DRUŠTVENA DEJAVNOST

Kulturna dejavnost se predvsem v Ljubljani opravlja v profesionalnih organizacijah, večji del pa kot ljubiteljska dejavnost v okviru številnih društev. Številna ljubiteljska društva so izrazito pomembna pri povezovanju ljudi za posebno promocijo podeželskega prostora. Težko si predstavljamo različne prireditve na podeželju ali tudi v samih središčih občin brez sodelovanja le teh. So duša teh prireditev, ki zadovoljujejo tudi potrebe obiskovalcev in turistov. Ob ohranjanju kulturnega izročila in ohranjanju identitete tega prostora in človeka so pomembni, če ne kar najpomembnejši člen pri razvoju turistične ponudbe.

A 3.3 KULTURNE USTANOVE

Prav tako kot dajejo življenju na podeželju pečat društva so po drugi strani velikega pomena za kraje in vasi kulturne ustanove. Za razliko od mest se kulturna dejavnost v podeželskem prostoru največkrat odvija v združnih domovih. Marsikje se dejavnost odvija tudi v prostorih podružničnih osnovnih šolah ali pa v prostorih pod okriljem cerkve. Ne malo je tudi zasebne iniciative tako, da se marsikdaj te dejavnosti odvijajo v zasebnih prostorih. Predvsem gre tukaj za ponudbo zasebnih zbirk v okviru galerijske in muzejske dejavnosti. Vse te točke skupaj pa so mnogokrat tudi informacijske točke v danem okolju. Mnogi objekti se žal otepajo s problemi vzdrževanja, pa tudi lastninski odnosi, predvsem pri združnih domovih, marsikje še niso urejeni. Izrednega pomena pri tem je odnos do ohranjanja kulturne dediščine. Podeželski prostor ima povsem svojsko podobo pri zadovoljevanju kulturnih potreb prebivalcev. Kulturna dejavnost nasploh je močno vtkana v življenje vseh prebivalcev in celotnega podeželskega prostora.

Bližina mesta Ljubljane, s svojo bogato ponudbo in profesionalnimi ustanovami, pa tudi močni trendi preseljevanja iz mesta v podeželski prostor narekujejo potrebo po dopolnitvi oz. spremembi ponudbe te dejavnosti.

A 3.4 KNJIŽNIČNA DEJAVNOST

Kljub informacijski družbi v kateri živimo, poplavi avdio vizualnih sredstev posebno pozornost namenjamo knjižnični dejavnosti. Ob zgodovinskem pomenu ohranjanja slovenskega izročila in jezika je danes, z vstopom Slovenije v EU, knjižnična dejavnost ter ohranjanje bralne kulture ljudi ponovno dobila na veljavi. Za majhen narod, kot je slovenski, je bistvenega pomena ohranjanje izrazne moči njegovega jezika. Po našem prepričanju, bomo to ne bomo dosegli s postavljanjem meja ampak s spoznavanjem in tudi učenjem tujih jezikov. S tem bomo naš jezik plemenitili in ga ohranjali na ravni »velikih« evropskih jezikov.

V Občini Ig je Knjižnica Ig, organizirana v sklopu Knjižnice Prežihov Voranc, v oddaljene vasi občine pa prihaja tudi potujoča knjižnica, ki bo v letu 2004 praznovala 30 let. V Knjižnico Ig je včlanjenih 778 članov, ki imajo na voljo 14.909 enot knjižničnega gradiva.

Občine Grosuplje, Ivančna Gorica in Dobropolje so soustanoviteljice javnega zavoda Knjižnica Grosuplje z osrednjo knjižnico v Grosupljem in dvema enotama v občinah Ivančna Gorica in Dobropolje. Zaradi stiske s prostorom poteka postopek za razširitev knjižnice, v novi knjižnici pa je predviden tudi prostor za turistično informacijsko pisarno, kjer bodo lahko turisti prišli do različnih informacij in gradiva.

Občina Škofljica je soustanoviteljica enoti knjižnice na Škofljici, ki deluje v okviru Knjižnice Prežihov Voranc iz Ljubljane, sofinancira nabavo knjižničnega gradiva, financira materialne stroške in investicije ter investicijsko vzdrževanje. Glede na večanje števila prebivalstva in obiska knjižnice bo v prihodnjih letih potrebno razmišljati o dodatnih prostorih za delovanje knjižnice.

Vzhodni del MOL – Najbližja knjižnica za to območje je knjižnica Jožeta Mazovca v Zalogu, drugače pa delujejo tudi knjižnice na posameznih podružničnih osnovnih šolah, ki pa so namenjene predvsem šolski mladini. Te kraje redno 1x/mesec obiše tudi potujoča knjižnica Prežihov Voranc.

A 3.5 GLASBENA DEJAVNOST

Povsem neupravičeno smo v preteklosti pri razvoju podeželja nekako pozabljali nameniti posebno pozornost glasbeni dejavnosti. Številna društva, pevski zbori, glasbene skupine in posamezni uspešni glasbeniki so nas vodili, da smo se tokrat posvetili tudi tej dejavnosti. Človek je tesno povezan z glasbo, pa naj bo v veselju ali žalosti, sreči ali nesreči. Še posebej velja to za ljudi na podeželju. Pravzaprav si ni mogoče predstavljati katerekoli prireditve brez te dejavnosti. Glasba v takšni ali drugačni obliki nas spremlja skozi vsa življenjska obdobja.

Prav na območju LAS, v Stični v občini Ivančna Gorica, vsako leto organizirajo srečanje pevskega zborov iz vse Slovenije.

V Občini Ig je bila pred leti Glasbena šola Eterea iz katere izhajajo številni uspešni glasbeniki. Glasbene šole ni več, starši pa otroke vozijo v glasbene šole v Ljubljani. Občina ima tradicijo zborovskega petja saj že več kot 50 let na območju današnje Občine Ig delujejo številni pevski zbori in skupine. .

Glasbena šola Grosuplje deluje za območje občin Grosuplje, Dobropolje, Ivančna Gorica in Škofljica, kjer so tudi izpostave, tako da slušateljem ni potrebno obiskovati pouka v Grosupljem. V okviru glasbene šole deluje pihalni orkester in več manjših zasedb. Skupno število vseh slušateljev je 543, od tega 54 z območja občine Škofljica, 292 iz Grosupljega, 108 iz Ivančne Gorice in 82 iz občine Dobropolje.

Občina Škofljica je izvedla anketo med občani in za odprtje oddelka glasbene šole. Zanimanje je bilo veliko. Povezali so se z glasbeno šolo Grosuplje in na Škofljici odprli oddelek glasbene šol, ki se izvaja v prostorih OŠ Škofljica..

Glasbena dejavnost na V delu Mol je izredno bogata. Na tem območju deluje mešani pevski zbor Pentakord in moški pevski oktet Povodni mož. V okviru OŠ Sostro poteka tudi učenje inštrumentov. V Volavljah je bilo ustanovljena narodno zabavna in pop skupina Trik, ki nastopa po vsej Sloveniji.

A 3.6 MEDIJI

Celoten program in vsa prizadevanja so usmerjena v ustvarjanje novih in aktiviranjem dejavnosti nasploh, kar edino lahko zagotovi višjo kvaliteto življenja ter identiteto tega prostora in človeka. Cilj je tako usmerjen h končnemu uporabniku, prebivalcu posamezniku, ki je edino dejansko gibalno razvoja. Ena izmed temeljnih nalog je tako ustrezno obveščanje in osveščanje prebivalcev hkrati, pa so prebivalci pomembni pri pridobivanju povratnih informacij. Vsa zakonodaja, vse politike (ekonomska, kmetijska,...), vsi razvojni načrti se uresničujejo na lokalnem nivoju pri konkretnih ljudeh. Pri tem so nam v veliko pomoč mediji. Glede na načelo »Lokalno je aktualno« želimo vsaj nekaj pozornosti nameniti lokalnim medijem v razvojnem partnerstvu.

Od lokalnih medijev ima pomembno vlogo radio Radio Zeleni val, ki pokriva širše območje (občine Grosuplje, Ivančna Gorica, Dobrepolje, Škofljico, Ig, idr.). Na območju naselja Grosuplje deluje lokalna TV postaja, katere gledanost imajo omogočeno tista gospodinjstva, ki so priključena na kabelsko omrežje (naselje Grosuplje in Šmarje). Podeželje je s tega stališča v slabšem položaju. Vse občine razen MOL izdajajo lokalni časopis: v Grosupljem izhaja lokalni časopis Grosupeljski odmevi, ki ga dobijo vsa gospodinjstva v občini. Na Igu izhaja Mostiščar, v Ivančni Gorici Klasje in v Škofljici Glasnik. V teh časopisih dobijo prebivalci vse potrebne informacije o dogajanju v občini, od dela občinskega sveta, do prireditev in aktualnih projektov.

Veliko aktualnih informacij lahko dobijo prebivalci občin tudi na internetni (spletni) strani občin. Svoje spletne strani pa ima tudi večji del javnih ustanov, zavodov in večjih podjetij z območja občine.

A 3.7 ŠPORT IN REKREACIJA

Sodobno pojmovanje športa si želi približati šport vsakomur in mu ga ponuditi v obliki in po vsebini glede na starost, sposobnosti in zmožnosti: od športa za najmlajše, šolskega športa, rekreativne športne dejavnosti in vrhunškega športa. Ti cilji so zaradi znanih selitvenih trendov težko uresničljivi, kljub temu pa je sama organiziranost v okolju na dokaj visoki ravni. Najbolj razširjena je rekreativna dejavnost po različnih ciljnih skupinah. Zelo dobro je organiziran tudi šolski šport. Problem predstavlja vse večje razslojevanje prebivalstva glede na tiste, ki si športno rekreativne dejavnosti ne morejo več privoščiti in druge, ki se ukvarjajo predvsem v statusnih in praviloma dragih športih. Ta proces po eni strani vodi k nastanku ekskluzivnih športnih središč, po drugi strani pa se pojavljajo občasne neorganizirane rekreacije, ki so z vidika učinkov športa vprašljiva. Dejstvo je, da se je v zadnjih letih ozaveščenost o pomenu športa pri večini prebivalstva dvignila. Glede na vse to lahko delimo pogoje, ki omogočajo realizacijo zelenih športno aktivnih dejavnosti na prostorske, kadrovske in finančne, ki pa so med seboj tesno povezani in v nenehni soodvisnosti.

Pestrost športno rekreativne ponudbe je v partnerstvu zelo velika. Tako območje razpolaga z zunanjimi igrišči, telovadnicami, športnim letališčem za ultra lahka letala, streliščem, pa do manjših smučarskih skakalnic in hipodroma. Posebnega pomena so tudi vse sprehajalne, planinske, različne učne poti in seveda kolesarske poti. Tukaj se kaže predvsem pomanjkanje dodatne ponudbe ob teh poteh in večja povezanost med akterji oz. nosilci dejavnosti. Nekateri športni objekti so sicer potrebni prenove in dodatnih vlaganj a vseeno lahko trdimo, da pomembno doprinašajo k zadovoljevanju potreb tako lokalnih prebivalcev kot obiskovalcev.

A 4 OPIS DOSEDANJIH AKTIVNOSTI S PODROČJA RAZVOJA PODEŽELJA

A 4.1 CRPOV

V vseh občinah, ki so vključene v LAS so se izvajali CRPOV programi. Pravzaprav se območje lahko pohvali, da so se na območju hribovitega dela MOL začeli izvajati sploh prvi CRPOV programi v Sloveniji. Prav na tem območju je prišlo tudi do najboljših rezultatov.

Programi CRPOV v Mestni občini Ljubljana tečejo že od leta 1991. Programi Celostnega razvoja podeželja in obnove vasi – CRPOV, ki so tekli na območju današnjega vzhodnega dela Mestne občine Ljubljana, so bili že od samega začetka zasnovani tako, da so bili usmerjeni v ustvarjanje razmer za nadaljnji razvoj posameznika in s tem tudi območja. Poudarek je bil na razvoju primarne kmetijske dejavnosti, predvsem sadjarstva, ki je z leti omogočil razvoj različnih dopolnilnih dejavnosti. Hribovito območje pod najvišjim vrhom Mestne občine Ljubljana, Jančami, se je v sredini 90. let 20. stoletja začelo ponovno razvijati. Nekatero kmetije so se začele usmerjati v sadjarstvo in danes je na tem območju preko 30 hektarov sadovnjakov, šest hektarov jagodnih nasadov, 13 kali za namakanje sadja z namakalnimi sistemi in preko 500 hektarov urejenih pašnikov. Nekateri so se začeli zaposlovati na kmetijah in nadgrajevati svojo osnovno dejavnost z dopolnilnimi dejavnostmi, kot so predelava sadja v sok, sušenje sadja, peka kruha, predelava lesa in turistične kmetije. Postavljeni so bili cilji: prodaja na domu (jagod, masla, sira, mleka jajc, piščancev, sadja suhega sadja, kolin, suhomesnatih izdelkov, domačega kruha in peciva, izdelkov domače obrti, ...), gostinska ponudba na domu (domačih slovenskih jedi, kmečkih jedi, domačega mošta, sokov, žganja, ...).

Sadna turistična cesta med Javorom in Jančami, v deželi jagod, združuje 32 ponudnikov, ki Ljubljančanom ponujajo kvalitetne domače pridelke, gostinske storitve na domu, ... To povezovanje je bilo bistveno za uresničevanje razvojne vizije kraja in se je hkrati pokrivalo z razvojnim motivom, ki so ga in ga še na tej lokaciji predstavljalo jagode. Potek sadne ceste in posamezni ponudniki na njej, so bili označeni z usmeritvenimi tablami. Na Lipoglavu vas pozdravljajo z vstopnimi tablami, oznakami naselij in usmerjajo s kažipoti.

Poskrbljeno je bilo za najmlajše obiskovalce "dežele jagod". Pred planinskim domom na Jančah je bilo postavljeno otroško igrišče na katerem kraljuje jagodožer.

Zaradi povečanja možnosti za pohodništvo in rekreacijo so bile urejene borovničeva in kostanjeva pohodna pot ter gozdna naravoslovna učna pot Mali vrh.

V občini Grosuplje je v letih 2000/2002 potekala uvajalna faza CRPOV programa na območju Radenskega polja. Kljub temu, da kasneje ni prišlo do izvedbene faze CRPOV, podprte s strani MKGP, pa je prav CRPOV program dal temelje razvoju Krajinskega parka Radensko polje. Tudi urejene kolesarske poti in Grajski center Boštanj, ki je vstopna in info točka je pravzaprav dobil svojo podobo v CRPOV programu.

V občini Ig se je CRPOV program v uvajalni fazi izvajal leta 2000 v vasi Strahomer. V letu 2001 pa so pristopili k prvemu izvedbenemu projektu – obnova mežnarije ob cerkvi sv. Jakoba za potrebe vaškega muzeja. Zaradi postopkov pridobivanja različne dokumentacije se je izvedba nekoliko zavlekla a je vseeno bila prva faza dokončana v letu 2004. Po tem letu so se obnovitvena dela nadaljevala le s sredstvi iz občinskega proračuna in ob pomoči tamkajšnjih vaščanov.

Muljava, Jurčičev rojstni kraj, pa je bil izbran za izvajanje CRPOV programa v občini Ivančna Gorica. Po uvajalni fazi je s sofinanciranjem MKGP bila obnovljena Jurčičeva domačija in urejen prostor za gledališče na prostem. S pomočjo CRPOV programa je prišlo do ustanovitve Muzeja na prostem v Muljavi, ki je danes poznan v širšem slovenskem prostoru.

V občini Škofljica se je CRPOV program za območje vasi Orle se je začel v uvajalni fazi izvajati v jeseni l. 2000. Na sestankih in zboru krajanov, ki je bil v mesecu decembru, so vaščani odkrivali razvojne potencialne, analizirali razvojno problematiko območja ter izrazili svoja videnja za vnašanje sprememb v delo in življenje na svojih domačijah ter ureditev same vasi. Na podlagi izhodišč iz CRPOV programa se je več domačinov odločilo za obnovo nasadov češenj, sliv in hrušk. Tudi zaradi tega ker se program ni nadaljeval v izvajalni fazi je ostalo več ciljev še neizpolnjenih. Tako krajanje s pomočjo občine postopoma uresničujejo cilje kot so: izraba ugodnih pogojev za rast kostanja, ureditev pašnikov ter razne oblike agromelioracij. Predvsem z občinskimi sredstvi zagotavljajo zadovoljivo infrastrukturo kot je vodovod, kanalizacija, cesta proti Dobrunjam, javne površine, skupno večnamensko igrišče, urejajo izletniške poti ter pristopajo k postavitvi za označevalne, turistične in druge neprometne znake in obeležja.

A 4.2 RAZVOJNI PROGRAM PODEŽELJA

Rezultati dveletnega izvajanja projekta »Sožitje med mestom in podeželjem« v Mestni občini Ljubljana so postali zanimivi tudi sosednjim občinam. V letu 2003 so župani občin Grosuplje, Ig, Ljubljana in Škofljica podpisali Pismo o nameri za pripravo skupnega Razvojnega programa podeželja ter ustanovitvi skupne razvojne organizacije. Tako so občine v prvi vrsti podprle oblikovanje skupne razvojne organizacije in leta 2005 je bil ustanovljen – Zavod za razvoj podeželja – CIZA, ki skrbi za izvajanje različnih skupnih projektov.

V razvojnem programu podeželja za območje občin Grosuplje, Ig, Ivančna Gorica, Mestna občina Ljubljana in Škofljica, pod skupnim nazivom »Sožitje med mestom in podeželjem«, je predstavljeno trenutno stanje podeželskega prostora v neposredni bližini glavnega mesta in razvojne usmeritve podeželskega dela tega območja. Oblikovali so skupno vodilno delovno skupino, lokalne koordinatorje, pa tudi širše delovne skupine po posameznih občinah, ki so sodelovale na delavnicah na osnovi katerih je bil pripravljen posnetek in analiza stanja ter razvojne smernice z načrtom aktivnosti izvedbe, ki jih lahko izvajajo tudi sami le z lokalno podporo.

Aktivnosti RPP so se izvajale po posebni metodologiji SMART. Specifika tega pristopa je, da je, ob upoštevanju pristopa »od spodaj navzgor«, ki se je uveljavil že v CRPOV programih, bila uvedena posebna metodologija dela SMART. Metodologija SMART nadgrajuje delo s prebivalci in prehaja iz skupinskega dela v teamsko delo. Uveljavljati se je začel tudi princip projektnega managementa.

Metoda dela združuje pravzaprav tri metode: metodo SMART, projektni management in timsko delo. Značilnost te metodologije je tudi preusmeritev v delo s posameznimi ciljnim skupinami, formalnimi in neformalnimi. Prav tako pa je poudarek dan osebnostnemu razvoju in prevzemanju individualne odgovornosti v teamu oz. skupini. Za razliko od CRPOV projektov je pri tej metodologiji poudarek dan delu z »aktivisti« v okviru ti. Vodilne projektne skupine (v nadaljevanju VPS) in njihovemu rednemu usposabljanju tako glede na skupne kot individualne potrebe. Na terenu so se sicer oblikovale prenekaterne želje, ideje in potrebe, ki pa niso imele nosilce za izvedbo.

V okviru delovanja CIZE, Zavoda za razvoj podeželje so se na pobudo prebivalcev in VPS oblikovale tudi tri ciljne skupine, ki so sledile prioriteta in potrebam okolja. Tako so se oblikovale:

- o skupina za razvoj turistične dejavnosti na kmetiji,
- o skupina za razvoj rokodelstva in
- o skupina za razvoj enakovrednega vključevanja ljudi s posebnimi potrebami (ljudje z motnjami v duševnem razvoju).

V vseh skupinah se je delalo po metodologiji SMART s tem, da so skupine same določile potrebe po usposabljanjih. V prvih dveh skupinah je tako poudarek bil dan usposabljanjem o podjetništvu in turizmu, v tretji pa pripravi programa za enakovredno vključevanje ljudi s posebnimi potrebami v podeželsko okolje.

V pravzaprav petih letih skupnega dela je skupna razvojna organizacija CIZA, Zavod za razvoj podeželja poskrbela da je bilo izvedenih več kot sto delavnic za posamezne ciljne skupine, ki se jih je udeležilo več kot 400 udeležencev. Ob tem je izvedla tudi več kot 70 različnih predavanj za potrebe podeželskega prebivalstva, kjer je bilo, v povprečju, 28 posameznikov na predavanje. Prav tako sta bila organizirana dva 40 urna tečaja iz računalništva in osnov angleščine, ki jih je obiskovalo 16 in 24 udeležencev. Razvit je bil turistični paket – kulturno naravoslovni dan »Iz skrinje stare mame v deželi jagod«, kjer je bilo uspešno vzpostavljeno partnerstvo s podružnično šolo Janče . Turistični paket je prejel tudi zlato republiško priznanje na tekmovanju Turizmu pomaga lastna glava in ga je obiskalo več kot 1000 učencev, z več kot 80 učitelji iz 12 osnovnih šol.

Prav tako je CIZA, kot skupna organizacija uspešno predstavljala in promovirala območje na skupnih prireditvah po občinah. Posebej je tukaj potrebno izpostaviti vsakoletno izvedbo Promocijskega dneva »Sožitje med mestom in podeželjem« v Ljubljani (pred magistratom in zadnji dve leti na ljubljanskem gradu). Ob tej priložnosti je bilo izdanih tudi več skupnih brošur.

Kot skupna razvojna organizacija je CIZA poskrbela tudi za povezovanje tako z okolji v Sloveniji, kot tudi v Evropi. V letu 2006 in 2007 je bila nosilec izvedbe usposabljanja projekta Leonardo da Vinci za Nacionalno združenje kmetovalcev iz Latvije in Regijskega združenja Valka (Valka district union) prav tako iz Latvije. V istih letih je CIZA uspešno prenašala izkušnje iz RPP v projektu CARDS na Hrvaškem v Kutini. V letu 2007 pa smo postali tudi partnerska organizacija pri izvajanju projekta Interreg III.c – Futourism, v katerega so bile vključene Francija (regija Auvergne), Grčija (regija Thesali), Irska (regija BMW), Malta in Slovenija (RRA Mura).

Aktivnosti se nadaljujejo tudi ve letošnjem letu in so usmerjene predvsem v uvajanje in pripravo na LEADER.

B. SWOT ANALIZA

Do SWOT analize smo prišli s pomočjo delavnic na terenu. Prebivalci podeželja so pri odgovorih na vprašanje **KAJ JE TISTO POZITIVNO KAR ŽE IMAMO NA PODEŽELJU?** izpostavili predvsem:

SKUPINA 1:

- čist zrak
- lepa narava
- pristnejši odnosi med ljudmi
- doma pridelana hrana (samooskrba)
- ohranjena kulturna krajina
- zdravo okolje za odraščanje otrok

SKUPINA 2:

- komunalna infrastruktura (elektrika, voda, telefon, mobilni, ceste, ..)
- naravne danosti
- kulturna dediščina
- kmetijska zemljišča
- gozdovi
- bližina glavnega mesta
- društvena dejavnost
- podjetniška miselnost

SKUPINA 3:

- čist zrak
- neokrnjena narava
- dobra infrastruktura
- ohranjene zgodovinske zanimivosti
- prijazni in delovni ljudje
- domača hrana
- društva, ki ohranjajo kulturno dediščino

SKUPINA 4:

- ohranjena narava
- biotska raznovrstnost
- ohranjene naravne znamenitosti
- interes prebivalcev za razvoj podeželja
- deloma ohranjena rokodelska znanja
- kulturna dediščina

SKUPINA 5:

- prometna infrastruktura
- kulturne skupnosti na vasi
- vaška jedra
- kmetijska zemljišča
- gozd
- številna društva
- ohranjena naravna in kulturna dediščina
- ohranjeni ljudski običaji, šege in navade
- ljudje se med seboj poznajo
- dobro razvit javni sektor
- dobra mehanizacija
- ohranjena narava

Pri odgovorih na vprašanje: **KAJ SO SLABOSTI IN POMANJKLJIVOSTI NA PODEŽELJU?** Pa so prebivalci izpostavili predvsem:

SKUPINA 1:

- zapostavljenost in odmaknjenost s strani delovanja javnih organizacij
- slabša infrastruktura
- oddaljenost trga
- nepovezanost kmetov in drugih interesnih skupin
- težja dostopnost do izobraževanj in izobraževalnih središč
- obrekovanje in favšija
- težka integracija prišlekov
- vaška zaprtost
- premajhna informiranost glede razvojnih priložnosti

SKUPINA 2:

- razdrobljenost
- neupoštevanje urbanističnega reda
- slaba ekološka osveščenost
- svetlobno onesnaževanje
- slaba oskrba starejših ljudi in predšolskih otrok
- problem medsebojnih odnosov

SKUPINA 3:

- premalo možnosti za zaposlitev na podeželju
- ljudje so finančno prepuščeni sami sebi
- slaba prodaja pridelkov in izdelkov doma
- preveč administracije in premalo pomoči pri administriranju
- premajhna promocija v širšem okolju (označevalne in usmerjevalne table)
- ni javnih sanitarnih prostorov
- slaba infrastruktura in podpora delovanju društev
- ni lokalnih tržnic
- ni prepoznavnosti lokalnih produktov (skupna blagovna znamka)

SKUPINA 4:

- razdrobljena kmetijska posest
- medsosedski odnosi
- ni širokopasovne povezave za dostop do spleta
- preobremenjene lokalne ceste s kmetijsko mehanizacijo
- ni urejenih rekreacijskih in športnih površin za meščane zato ti koristijo kmetijske površine
- slaba prometna povezanost na nekaterih območjih
- birokratske ovire (zakonodaja) za razvoj dejavnosti na kmetiji ali v podjetništvu (gradnje)
- meščani na podeželju (vikendaši, spalna naselja) se težko vključijo v življenje na podeželju (smrad, hrup pri kmetovanju)
- odseljevanje mladih
- zaraščanje kmetijskih zemljišč

SKUPINA 5:

- zdravstvena in socialna oskrba ni dovolj razvejana (težja dostopnost iz oddaljenih krajev)
- pomanjkanje malih servisnih delavnic (dejavnosti)
- nizka izobrazbena struktura nosilcev kmetijske dejavnosti
- črna odlagališča odpadkov
- pomanjkanje prostorov za dejavnost mladih in društev
- neizkoriščene in neurejene stavbne kapacitete (vaški, kulturni domovi, domovi KS,)
- premajhne finančne vzpodbude za delovanje društev
- neurejena naselja in vasi s komunalno opremljenostjo (pločniki, kanalizacija,..)
- črne gradnje

Z odgovori na vprašanje: **KAJ BI PO VAŠEM MNENJU VZPODBUDILO RAZVOJ PODEŽELJA?** smo pridobili podatke za drugi del SWOT analize (priložnosti in nevarnosti).

SKUPINA 1:

- kvalitetni promotorji razvoja
- poenostavitev administrativnih postopkov
- praktično orientirana svetovalna služba
- promocija atraktivnosti kmečkega poklica
- prijaznejša davčna zakonodaja
- kmetijstvu prijaznejša urbanistična in gradbena zakonodaja
- večje medsebojno povezovanje interesnih skupin
- posebna zakonodaja za razvoj poslovnih dejavnosti na kmetiji (medresorska uskladitev)
- skupna blagovna znamka
- alternativna raba naravnih virov energije
- osveščanje meščanov o pomembnosti podeželja

SKUPINA 2:

- izobraževanje in osveščanje prebivalstva
- finančne vzpodbude za razvoj podjetništva
- informacijske pisarne za svetovanje
- pomoč pri trženju kmetijskih produktov, pa tudi pomoč pri trženju obrtne (podjetniške) dejavnosti
- izdelava ustreznih razvojnih programov in projektov
- izkoriščanje obnovljivih virov energije
- ogledi in prenos dobrih praks iz drugih okolij
- organiziranje in promocija preko skupnih prireditev, sejmov
- podpora razvoju društvene dejavnosti

SKUPINA 3:

- izobraževanje in svetovanje
- vključevanje in povezovanje čim večjega števila prebivalcev
- skupna promocija
- ekološko osveščeno obnašanje
- organizirano vključevanje v različne turistične dogodke
- pridobitev znanj s področja kandidiranja na javne razpise
- ocenjevanje in kontrola pridelkov in izdelkov že na lokalni ravni
- ohranjanje kulturne dediščine (stavbne in tudi običajev)
- poenostavitev administracije

SKUPINA 4:

- dejansko izvajanje zakonodaje
- izboljšanje podobe kmeta oz. podeželja
- zmanjšanje davčnih obremenitev za poslovno dejavnost (kmetov in podjetnikov)
- uresničevanje nacionalnega Akcijskega načrta ekološkega kmetovanja (finančne vzpodbude)
- zmanjšanje birokracije
- več medsebojnega sodelovanja in povezovanja (sektorjev, organizacij)
- svetovanje za razvoj
- izboljšanje informiranja prebivalcev o priložnostih in možnostih

SKUPINA 5:

- dodatna izobraževanja
- spodbude za povezovanje izobraževanj med javnim in zasebnim sektorjem
- pomoč in svetovanje pri pridobivanju finančnih sredstev
- vzpodbujanje podjetništva
- pomoč pri pridobivanju različnih dovoljenj pri registraciji dejavnosti
- izvajanje strategije – pomen za podeželje

Z odgovori na vprašanje: **KAJ JE TISTO KAR BO GONIL RAZVOJA PODEŽELJA NA NAŠEM OBMOČJU?**, pa smo poskušali izluščiti njihovo videnje razvojne prioritete.

SKUPINA 1:

- sonaravni razvoj turizma s poudarkom na varstvu narave s čim-večjo mero ekološko pridelane hrane in razvito prodajo na domu
- razvita dodatna turistična ponudba na podeželju

SKUPINA 2:

- turizem usmerjen v organizirano prodajo tudi oz. predvsem v Ljubljani

SKUPINA 3:

- kulturni turizem
- športno rekreativni turizem
- prenočitvene zmogljivosti
- spremljevalne prireditve

SKUPINA 4:

- turizem na osnovi prodaje kakovostnih pridelkov in izdelkov iz lokalnega območja
  - ekološka pridelava in predelava
  - geografsko poreklo
  - razvoj različnih produktov (obrt – spominki, tradicionalna kulinarika, ..)
  - prodaja s pomočjo lokalnih zgodb
  - oblikovanje ponudbe: dogodki, izletniški programi, ...
  - vzpostavitev ustrezne strukture in dovolj kritične mase vključenih za oblikovanje dovolj pestre ponudbe
  - zanesljivost in kakovost

SKUPINA 5:

- izkoristiti potencial glavnega mesta z razvojem izletniške turizma, vikend paketov, zdravilnih paketov, sprostitvenih terapij
- razvoj malega gospodarstva v podporo razvoja turizma
- uporaba obnovljivih virov energije skupaj z razvojem turističnih kapacitet

Tako lahko vse strnemo v tabelo:

S /PREDNOSTI NAŠEGA OBMOČJA/	W /slabosti našega območja/
<ul style="list-style-type: none"> • Interes prebivalcev za razvoj podeželja • Prijazni in delovni ljudje • Pristnejši odnosi med ljudmi • Potencial znanja prebivalcev • Društvena dejavnost • Podjetniška miselnost • Zdravo okolje za odraščanje otrok • Bližina mest(a) • Geografska lega • Osrednja lega v Sloveniji • Dostopnost • Naravna dediščina • Ugodna klima • Lepa narava • Čist zrak • Razgibanost terena • Doma pridelana hrana (samooskrba) • Naravne danosti za kmetovanje • Ohranjena kulturna krajina • Kulturna dediščina • Ohranjeni ljudski običaji, šege in navade • Kulturne skupnosti na vasi • Vaška jedra • Ohranjene zgodovinske zanimivosti • Deloma ohranjena rokodelska znanja • Gozdovi • Infrastruktura • Tržišče (Ljubljana) • Strokovne institucije • 	<ul style="list-style-type: none"> • Neosveščenost – neznanje prebivalcev • Nizka izobrazbena struktura nosilcev kmetijske dejavnosti • Nepovezanost kmetov in drugih interesnih skupin • Premajhna informiranost glede razvojnih priložnosti • Premalo možnosti za zaposlitev na podeželju • Težja dostopnost do izobraževanj in izobraževalnih središč (za starejše) • Bližina mesta • Gostota prometa • Spalna naselja • Onesnaževanje s kmetijstvom • Nedorečenost prostorskih planov • Neurejenost vasi • Pomanjkanje finančnih sredstev • Ni celovitega razvojnega programa • Nerazvitost infrastrukture (oddaljeni kraji) • Črne gradnje • Ekološka osveščenost • Premajhna vlaganja v razvoj • Zdravstvena in socialna oskrba ni dovolj razvejana (težja dostopnost iz oddaljenih krajev) • Pomanjkanje malih servisnih delavnic (dejavnosti) • Pomanjkanje prostorov za dejavnost mladih in društev • Neizkoriščene in neurejene stavbne kapacitete (vaški, kulturni domovi, domovi KS) • Oddaljenost trga • Slaba prodaja pridelkov in izdelkov doma • Ni lokalnih tržnic • Ni prepoznavnosti lokalnih produktov (skupna blagovna znamka) • Premajhna promocija v širšem okolju (označevalne in usmerjevalne table)

O /priložnosti /	T /nevarnosti, ki vplivajo na priložnosti /
<ul style="list-style-type: none"> • Izobraževanje in osveščanje prebivalstva • Kvalitetni promotorji razvoja • Večje medsebojno povezovanje interesnih skupin • Osveščanje meščanov o pomembnosti podeželja • Organizirano svetovanje za razvoj • Razvoj turizma <ul style="list-style-type: none"> - podeželski - obmestni - naravna in kulturna dediščina - športna in rekreacijska dejavnost • Društvena dejavnost • Ekološki viri energije • Razvoj podjetništva • Razvoj dopolnilnih dejavnosti • Specializacija primarnega kmetovanja <ul style="list-style-type: none"> - ekološko - integrirano • Povezovanje in skupno nastopanje na trgu • Celostno trženje storitev in izdelkov • Skupna blagovna znamka • Ogledi in prenos dobrih praks iz drugih okolij • Organiziranje in promocija preko skupnih prireditev, sejmov • organizirano vključevanje v različne turistične dogodke • pridobitev znanj s področja kandidiranja na javne razpise • ocenjevanje in kontrola pridelkov in izdelkov že na lokalni ravni • ohranjanje kulturne dediščine (stavnice in tudi običajev) • izboljšanje informiranja prebivalcev o priložnostih in možnostih 	<ul style="list-style-type: none"> • Ne zainteresiranost prebivalcev • Ni nosilcev razvoja in projektov • Vplivi na okolje • Nerealni programi • Pomanjkanje finančnih sredstev • Zahtevni pogoji na javnih razpisih • Enostranski razvoj • Nefleksibilnost • Kratkoročnost razvojnih ukrepov • Spreminjanje zakonodaje • Križanje interesov • Menjave generacij • Neusklajeno delovanje institucij • Rentabilnost dejavnosti • Selitev industrije na podeželje

ANALIZA PREDNOSTI IN SLABOSTI

Prednosti so vse sposobnosti nekega okolja na osnovi katerih bi morali zastaviti svoje cilje. Stanje ali aktivnosti, ki ovirajo ali onemogočajo doseganje ciljev, pa so njene slabosti. Iz analize obstoječega stanja območja in njenega okolja smo ugotovili glavne prednosti in slabosti, ki jih ima območje LRS in jih je potrebno pri postavljanju strategije razvoja upoštevati.

PREDNOSTI

a) Ljudje – domačini

Ponudijo lahko izvirnost na področju domače obrti, pridelave in predelave hrane, zlasti naravne in zdrave hrane. Prijaznost, vztrajnost in čustvena navezanost ljudi na pokrajino predstavljajo velik potencial krajev in celotne občine. Njihova tradicionalna znanja pridelave in predelave kmetijskih pridelkov, obrtna znanja in izkušnje predstavljajo temelj pri razvoju na podeželju. Prav tako pa je vedno več nezaposlenih izobraženih mladih ljudi, ki iščejo priložnosti za delo in zaslužek.

Društva, ki delujejo v občinah, skrbijo za nadaljnje delovanje v občini. Pomembno je vključevanje otrok in mladostnikov v spoznavanje domačega primarnega kulturnega okolja, saj se le tako razvije pozitivno in pravilno spoštovanje do kraja. Ustrezno znanje je potrebno razširjati in poglobljati na višjih nivojih, da bi dobili celovit model vključevanja v življenje kraja, ki bi bil razpoznaven najprej med ožjim prebivalstvom in bi se počasi širil navzven.

b) Ugodna geografska lega in bližina glavnega mesta

Ljubljana kot glavno mesto in evropska prestolnica je s svojo kupno močjo, pa tudi vse večjimi potrebami meščanov, po preživljanju prostega časa v naravi zagotovo največja prednost.

c) Naravne danosti okolja

Naravno okolje nudi možnosti za aktivno preživljanje prostega časa (pohodništvo, kolesarjenje, trekking...) in mir, ki si ga mnogi, ki pobegnejo iz prenaseljenih mest, želijo. Obenem pa zagotavlja naravno biološko pridelavo zadostne količine hrane in pijače za osnovne potrebe domačinov in potrebe turistov. So temelj in hkrati nujna osnova za razmišljanje o razvoju turizma na tem koščku slovenskega podeželja.

d) Široke možnosti trženja kulturne, zgodovinske in arhitekturne dediščine

Pestrost atraktivnosti na majhnem in dostopnem prostoru omogoča razvoj različnih aktivnosti, ki bogatijo osnovno ponudbo in so lahko podlaga za oblikovanje konkurenčnih proizvodov. Bogata kulturna, zgodovinska in arhitekturna dediščina daje možnosti za razvoj aktivnega preživljanja prostega časa sredi neokrnjene narave in širnih gozdov. Stare šege in običaji ter dejavnosti, ki so tu nekoč živele, so osnova za nadaljnji razvoj.

SLABOSTI

a) Relativno slabo poznavanje možnosti ožjega okolja

Nepoznavanje lastnih razvojnih možnosti in poznavanje alternativ razvoja celotnega območja na vseh področjih sta vsekakor slabosti

b) Odliv sposobnih kadrov

Velike možnosti uporabe znanja in dobro plačilo so razlogi, zakaj se je mnogo sposobnih kadrov odločilo zaposliti. Povpraševanje presega ponudbo.

c) Slaba povezanost subjektov za skupno trženje

Dokaj velik prostor in velika razbitost nekdanjega skupnega prostora zunaj današnje občine. Nepovezanost ponudbe, ki naj bi skupaj predstavljala celoto, ne koristi nobeni strani. Tipični proizvodi še niso dovolj izoblikovani in prepoznavni. Nerazvit in neorganiziran je marketing.

d) Pomanjkanje lastnih sredstev za financiranje razvoja podeželja

Prioritetna vlaganja so namenjena zagotavljanju potreb gospodarstva in podjetništva, kar je sicer pozitivno vendar prostorske potrebe vse bolj posegajo v kmetijska področja in s tem bistveno zmanjšujejo razvojne možnosti podeželja.

e) Nizko število prenočitvenih kapacitet

Prenočitvene kapacitete so izrazito vezane na Ljubljano. Na obravnavanem območju ni uradno registrirane nobene turistične kmetije z prenočišči. Prav zaradi tega struktura nastanitve ne ustreza individualnemu povpraševanju.

h) Urbanizacija podeželskega prostora

V občinah Grosuplje, Ig in Škofljica se število prebivalcev hitro večja in tako morajo posvečati več pozornosti zagotavljanju prostorskih, komunalnih, stanovanjskih in infrastrukturnih potreb priseljencev.

ANALIZA PRILOŽNOSTI IN NEVARNOSTI

Priložnosti so razmere v zunanjem okolju, na osnovi katerih mora območje zastaviti in dosegati svoje cilje. Dejavniki zunanjega okolja, ki ogrožajo pozitivno vrednost občine so nevarnosti.

PRILOŽNOSTI

- a) Povezovanje z drugimi lokalnimi skupnostmi doma in v tujini
V okolju se kažejo možnosti povezovanja s sosednjimi lokalnimi skupnostmi (to preko RPP oz. LAS že poteka). Izmenjava izkušenj in znanj je lahko začetek skupnega dolgoročnega sodelovanja, kjer lahko vse strani le pridobijo.
- b) V turizmu se pojavlja trend povpraševanja po aktivnih počitnicah v naravnem, pristnem okolju. Naraščanje števila kratkih izletov in zanimanja za nove destinacije so odraz tega. Lahko bi jih vključili na področju rokodelstva, izdelovanju spominkov, glasbi, šegah in navadah ter tudi prireditvah
- c) Naraščanje povpraševanja po tradicionalni ter naravno pridelani hrani in pijači
Vedno pogosteje si turisti želijo tradicionalno lokalno hrano in pijačo, s katero popestrijo svoj oddih.
- d) Povezovanje in skupno nastopanje na trgu
Ker je trg v neposredni bližini in kupna moč precej velika ni čutiti potrebe po povezovanju za skupen nastop na trgu. Vse večja konkurenca v velikih trgovskih centrih, globalizacija nasploh, pa tudi vedno večje zahteve potrošnikov po kvalitetnih in kontroliranih pridelkih in produktih, pa kar sami določajo potrebo po povezovanju.

NEVARNOSTI

- a) Ponudba sosednjih konkurenčnih območij
Nekatere sosednje občine so že dokaj uspešno razvite in prav tako imajo oblikovano ponudbo, ki je pestra in med povpraševalci že uveljavljena. Konkurenca vlaga več sredstev v razvoj in promocijo podeželja.
- b) Nekontrolirano izrabljanje naravnih virov in okolja
V ožjem okolju se pojavljajo objekti in črna odlagališča, ki kvarijo izgled naravnega okolja.
- c) Nekontroliran razvoj
Razvoj brez pomoči in usklajevanja ustreznih strokovnih služb in strokovnjakov lahko kaj hitro pripelje na napačno pot. Po drugi strani, pa razvoja ne bo, če ne bo »nekoga«, ki bo delal na terenu z ljudmi.
- d) Hitre spremembe zakonodaje
Z vstopom v EU in prevzemom pravnega reda EU se je zakonodaja hitro spreminjala. Različna usklajevanja še sledijo. Vse pa se uresničuje tudi na lokalni ravni med prebivalci. Vedno nove spremembe in zahteve jih begajo in strašijo. Veča se potreba po svetovanju.

IZVEDBENI DEL

LOKALNE RAZVOJNE STRATEGIJE

TEMELJNA IZHODIŠČA PRIPRAVE LOKALNE RAZVOJNE STRATEGIJE

Ustrezen razvoj podeželja je v veliki meri odvisen od ustrezne usposobljenosti in motiviranosti vseh njenih potencialnih akterjev. Zagotavljanje vitalnosti in stabilnosti socialnega in ekonomskega življenja na podeželju je močno odvisno tudi od vključevanja različnih dejavnosti ter različnih akterjev tako v njihovem javnem kot zasebnem življenju. Vključevanje čim večjega kroga različnih akterjev v razvojna dogajanja zahteva uveljavitev principa enakih možnosti ter partnerskega sodelovanja. To pa zahteva preučevanje in upoštevanje vseh različnih problemov, potreb in interesov v podeželskem prostoru, kar je prvi pogoj za uspešno oblikovanje programov in projektov razvoja podeželja. Razen s splošno znanimi ovirami za razvoj podeželja, se večina prebivalcev srečuje še z dodatnimi ovirami kot npr.: socialne ovire izhajajoč iz osebnostnih lastnosti, osebnih ambicij in motiviranosti, sprejemanju tveganja, podpore družine, zaznavanja podjetniških priložnosti nasploh; ovire povezane s pomanjkanjem ustreznih znanj in veščin (zlasti konkretna poslovna znanja, mreženje, IKT); same ovire v okolju (podporno okolje in podjetniška kultura) in seveda tudi finančne ovire (sofinanciranje dejavnosti ob nastajanju in začetni fazi ter tudi širitvi dejavnosti).

Podeželski prostor postaja vse bolj dragocen za bivanje, delo in preživljanje aktivnosti v prostem času ter rekreacijo. S splošnim razvojem družbe se vse bolj krepi tudi funkcionalna povezava podeželja z urbanim središčem. Vplivi mesta na podeželje so namreč lahko pozitivni (pospešen prenos znanja in inovacij, informacij, povečane možnosti dohodka, dvig izobrazbene ravni prebivalstva, ...) kot tudi negativni (izginjanje neposrednosti medsebojnih stikov, starih običajev in avtohtone kulture, degradacija okolja, vnos tujih vzorcev življenja na podeželju,...).

Temeljna izhodišča, ki smo jim pri delu sledili, in jim bomo sledili tudi pri izvedbi, so naslednja:

- Celovitost obravnave, kar pomeni opazovanje celote dogajanja v prostoru, vseh različnih dejavnosti in interesov ter problemov, ki se v njem pojavljajo
- Iskanje možnosti za razvoj na osnovi lastnih potencialov, znanja in sposobnosti ljudi
- Povezovanje dolgoročnih ciljev in kratkoročnih aktivnosti, ki lahko na dolgi rok prispevajo k uspešnemu uresničevanju zastavljenih ciljev

C. POSLANSTVO IN RAZVOJNA VIZIJA LAS

Poslanstvo in vizijo LAS smo opredelili na delavnicah s prebivalci, ki so posebej izpostavili:

- Omogočiti podeželskemu prebivalstvu, da prevzame soodgovornost za izboljšanje življenjskih pogojev in ohranitev obdelane ter poseljene pokrajine. Uporaba naravnih danosti za širšo družbeno korist, čista voda, arhitektura podeželja, razvoj obrti, razvoj kmetijstva na sodoben način, pridobivanje finančnih sredstev.
- LAS postane gonilna sila razvoja podeželja; člani LAS imajo možnost, da vzpodbudijo zanimanje za razvoj na podeželju. Člani naj bi vzpodbujali ohranjanje naravne in kulturne dediščine. Izmenjava različnih idej, znanj, znotraj različnih članov skupine in njihove povezave v smiselno celoto.
- Vzpodbujanje ohranjanja podeželja, iskanje idej in plemenitenje, izbiranje nosilcev ohranjanja tradicionalnih vrednot, zagotavljanje finančnih sredstev, ureditev infrastrukture, skrbi za čisto okolje v smislu izbire projektov, ki so tesno povezani z ekološkimi trendi. Povezovanje idej, potreb in danih možnosti.
- Poslanstvo LAS-a je, da pripelje podeželje v mesto in mesto na podeželje, spodbuja interes lokalnih skupin k iskanju in uresničevanju idej ter njihovem povezovanju. Prepoznavnost: ŽIVO IN RAZVITO PODEŽELJE NA PRAGU GLAVNEGA MESTA!

V zaključku je vsaka skupina oblikovala VIZIJO in se ukvarjala z vprašanjem kako to početi in doseči.

**LAS BO POSKRBELO DA BOMO IMELI ŽIVO IN RAZVITO PODEŽELJE Z OHRANJENO IDENTITETO NA PRAGU GLAVNEGA MESTA!
S STRATEGIJO BO ZAGOTOVLJENA CELOSTNA OBRAVNAVA OBMOČJA Z ENAKIMI MOŽNOSTMI SODELOVANJA PRAV ZA VSE, KAR SE BO ODRAŽALO V VEČJI EKONOMSKI NEODVISNOSTI IN KAKOVOSTNEJŠEM ŽIVLJENJU NA PODEŽELJU.**

Vsa razmišljanja udeležencev delavnic in članov LAS lahko nekako strnemo v tri cilje:

- RAZVOJ SOCIALNEGA KAPITALA
- RAZVOJ RAZNOLIKIH DEJAVNOSTI NA PODEŽELJU
- TRŽENJE IN PROMOCIJA DOBRIN PODEŽELJA

C. 1 RAZVOJ SOCIALNEGA KAPITALA

Podeželski prostor postaja vse bolj dragocen za bivanje, delo in preživljanje aktivnosti v prostem času ter rekreacijo. S splošnim razvojem družbe se vse bolj krepi tudi funkcionalna povezava podeželja z urbanim središčem. Vplivi mesta na podeželje so namreč lahko pozitivni (pospešen prenos znanja in inovacij, informacij, povečane možnosti dohodka, dvig izobrazbene ravni prebivalstva), pa tudi negativni (izginjanje neposrednosti medsebojnih stikov, starih običajev in avtohtone kulture, degradacija okolja, vnos tujih vzorcev življenja na podeželja). Ustrezen razvoj podeželja je v veliki meri odvisen od ustrezne usposobljenosti in motiviranosti vseh vključenih. Vključevanje čim večjega kroga različnih udeležencev v razvojna dogajanja zahteva uveljavitev principa enakih možnosti ter partnerskega sodelovanja. Ukrepi so tako prioritarno usmerjeni v oblikovanje, organiziranje in vodenje različnih ciljnih skupin, med katerimi je potrebno posebej izpostaviti lokalno akcijsko skupino. Z zagotavljanjem usposabljanj in izobraževanj je vsem omogočeno enakovredno vključevanje v pripravo in izvajanje lokalne strategije, ki je temelj za črpanje sredstev LEADER. To pa zahteva preučevanje in upoštevanje različnih problemov, potreb in interesov v podeželskem prostoru, kar je prvi pogoj za uspešno oblikovanje programov in projektov razvoja podeželja.

Cilji razvoja socialnega kapitala so:

- oblikovati lokalno akcijsko skupino na območju občin Grosuplje, Ig, Ivančna gorica, MOL, Škofljica, izdelati in izvajati lokalno razvojno strategijo;
- zagotoviti splošen in nenehen dostop do učenja in s tem do znanj za pridobitev in obnovo spretnosti, ki so potrebne za nenehno participacijo prebivalcev podeželja v družbi znanja;
- razviti učinkovite metode učenja in poučevanja ter okoliščine za nenehno učenje;
- zagotoviti možnosti za pridobitev znanj vsakemu prebivalcu kolikor je le mogoče blizu, v njihovih lastnih okoljih in s podporo informacijsko komunikacijske tehnologije, kjer je to primerno;
- prenos znanj med generacijami in različnimi akterji ljubljanskega podeželja – izraba notranjih možnosti;
- ohranjanje tradicionalnih prireditev na podeželju in razvoj novih;
- kontinuirano izobraževanje v okviru interesnih skupin (predavanja, delavnice, tečaji, demonstracije, strokovne ekskurzije);
- vzpostavitev evidence registriranih in neregistriranih skupin na podeželju.

Ukrepi

- organizacija in vodenje ciljnih skupin (podpore ustanovitvi in delovanju LAS, delovanju civilne iniciative, formalnih in neformalnih združenj, animacija in motivacija prebivalcev ter ciljnih skupin za prepoznavanje lastnih priložnosti, spodbujanje osebnostnega razvoja in krepitev delovanja posameznih ciljnih skupin);
- zagotavljanje podpornega okolja za pripravo in izvajanje lokalne razvojne strategije v smeri zagotavljanja strokovnih ter predvsem podjetniških in projektnih znanj (nabor in izbor projektov, povezovanje institucij in zagotavljanje strokovnih svetovanj pri načrtovanju in izvajanju, uveljavljanje projektnega pristopa, koordinacija med različnimi akterji, vzpostavljanje javno zasebnih partnerstev, pomoč pri razvoju proizvodov ter zagotavljanju kakovosti in skupnih tržnih poti);
- usposabljanja in izobraževanja (razvoj prilagojenih oblik usposabljanj, večje uveljavljanje in vključevanje v certificirano izobraževanje, spodbujanje načrtnega mreženja in povezovanja posameznikov v ciljne skupine ter zagotavljanje ustreznih znanj in veščin, ki bodo članom mrež omogočile kar največ koristi tovrstnega povezovanja, spodbujanje prenosa dobrih praks in izkušenj na lokalni, regionalni, nacionalni ter evropski ravni in tako ustvariti večje možnosti za nadgradnjo znanj in veščin, oblikovanje standardov znanj in razvoj celovitega spektra usposabljanj za osebno rast).

Kazalci

- oblikovana lokalna akcijska skupina na območju občin Grosuplje, Ig, Ivančna gorica, MOL, Škofljica, izdelana lokalna razvojna strategija;
- število vključenih v programe svetovanj;
- število izvedenih projektov LEADER;
- število vzpostavljenih formalnih in neformalnih ciljnih skupin;
- število izobraževanj registriranih in neregistriranih skupin;
- število prireditev na podeželju;
- število izvedenih delavnic in udeležencev;
- število vključenih v certificirane programe usposabljanj in število pridobljenih certifikatov nacionalne poklicne kvalifikacije.

C. 2 RAZVOJ RAZNOLIKIH DEJAVNOSTI NA PODEŽELJU

Obstoječe notranje možnosti nekega območja (endogeni potenciali) predstavljajo njegovo dušo in identiteto. Osnovno bogastvo predstavljata naravna in kulturna dediščina, ki v različnih oblikah nudita možnosti za razvoj turizma in z njim povezanih dejavnosti. Notranje možnosti omogočajo razvoj storitvenih dejavnosti ter različnih oblik izobraževanja, s tem gradnje umskega potenciala in oblikovanje orodij za prenos znanj med generacijami. So sestavni del vseh smeri razvoja in predstavljajo vez s preteklostjo ter neusahljivi vir za razvoj v prihodnosti. Kot horizontalna vez so nepogrešljivi sestavni del osnovnih strateških usmeritev ter so tesno povezane s socialnim kapitalom in s področjem trženja in promocije.

C 2.1 OHRANJANJE IN PRIJAZNA RABA NARAVNE DEDIŠČINE

Naravne dediščina oziroma naravne danosti, ki nas obkrožajo, predstavljajo potencial za razvoj raznolikih dejavnosti na podeželju.

Naravna dediščina predstavlja izreden potencial za razvoj turizma na podeželju. Nekatere vsebine so že razvite. turistična ponudba obstaja predvsem v obliki različnih pohodnih poti in pohodov. dobro organiziranih pohodov se vsako leto udeleži nekaj deset tisoč ljudi. Večje pohode spremlja tudi ponudba krajanov ob poti. Za številne planinske poti skrbijo planinska društva z rednim obnavljanjem markacij. Pomembno mesto imata tudi evropski pešpoti E6 in E7. Pohodi med seboj niso povezani in niso širše prepoznavni. Splošne ugotovitve so, da je naravna dediščina še premalo označena in da so dostopi do nje ponekod pomanjkljivo urejeni.

Cilji:

Naravna dediščina predstavlja enega izmed najmočnejših elementov podeželja na območju LAS. Njeno ohranjanje in pravilno vključevanje v razvojne programe bo omogočilo oblikovanje kakovostnega prostora za aktivno preživljanje prostega časa in hkrati ohranjalo »pljuča« mesta. Na področju naravne dediščine so cilji naslednji:

- ohranjanje naravne dediščine in njeno vključevanje v razvoj turizma in drugih dejavnosti s posebnim poudarkom na okolju prijaznih oblikah;
- stalna skrb za sprehajalne, učne in pohodne poti z namenom usmerjanja pohodnikov na urejene poti in s tem preprečevanje uničevanja podrasti v gozdovih;
- ureditev podeželskega prostora za izvajanje aktivnosti meščanov in turistov, oblikovanje privlačnih izletniških točk v bližini mesta in izraba lokalnih potencialov;
- ohranjanje kulturne krajine na varovanih območjih;
- oblikovanje podpornega okolja za razvoj tradicionalnih rokodelskih dejavnosti z namenom ohranjanja biotske pestrosti kmetijskih površin in gozdov;
- ohranjanje naravnih okolij – doline, obrežja rek in potokov ter ohranjanje podobe kulturne krajine z namenom dviga kakovosti bivanja.

Ukrepi

- ureditev infrastrukture s kažipotmi, počivališči, postajališči za kolesa in konje;
- ureditev turistične ponudbe naravne dediščine;
- postavitve novih poti z namenom predstavitve določenih naravnih združb;
- oblikovanje programov za različne ciljne skupine;
- vključevanje naravne dediščine v različne turistične pakete;
- spodbujanje dejavnosti povezanih z rejo na kmetijah;
- oblikovanje naravi prijaznih oblik turizma;
- urejanje pašnikov;
- animacija prebivalstva za ohranjanje tipičnih elementov na določenih območjih (travniški sadovnjaki, mejice, ...);
- izdelava načrtov sajenja in sejanja rastlinskih vrst za razvoj tradicionalnih rokodelskih dejavnosti z izborom območij primernih za njihovo gojenje.

Kazalci

- število pohodnih poti;
- število učnih poti s predstavitvijo naravne dediščine;
- število urejenih vedut;
- število počivališč, sedišč, razglednih stolpov, kažipotov, parkirišč;
- število aktivnih programov in število dejavnosti v katere so vključena naravna dediščina ;
- vrste izdelkov iz naravnih materialov;

C 2.2 OHRANJANJE IN RAZVOJ KULTURNE DEDIŠČINE

Kulturne danosti so povezane z različnimi oblikami dediščine, med katerimi velja izpostaviti tehnično dediščino (kamnolomi, žage, mlini, vodne zapornice ...) in etnološko dediščino (stavbna dediščina, kulinarika, ustno slovstvo, obrti). Veliko število kulturnih društev in pevskih skupin ter zborov priča o dolgotrajni tradiciji tovrstnih dejavnosti. Skrb za kulturno dediščino ni dovolj velika, da bi jo v celoti ohranili in nadgradili z določenimi elementi dediščine. Številna umetnostno zgodovinska dediščina (cerkve in kapelice) je pomemben element v kulturni krajini, vendar je del prepuščen propadanju.

Premajhna je uporaba dediščine in tradicije pri oblikovanju nove ponudbe izdelkov, ki bi morali biti še bolj kot sedaj sestavni del različnih prireditev. Oblikovanje učnih delavnic za prenos znanj na domačine in s tem ohranjanje tradicije je premalo razširjeno. Podobna ugotovitev velja za povezovanje tradicije in šolskega programa (skrb za mlade in prenos znanj iz generacije v generacijo).

Kulturna ponudba je pestra. Slaba stran teh aktivnosti pa je lokalna omejenost in vključevanje udeležencev od drugod. Tako je domačinom omejena možnost, da bi dodatno spoznali svoje okolje.

Cilji

Različni elementi kulturne dediščine omogočajo ohranjanje identitete nekega območja. Prebivalci vztrajajo na določenih območjih ravno zaradi teh elementov, ki predstavljajo njihove korenine, jih vežejo na zemljo in predstavljajo njihovo vez s preteklimi rodovi. Ob skrbi za kulturno dediščino nekega območja poskrbimo tudi za nadaljevanje teh vezi, kar pa vodi k ohranjanju poseljenosti nekega območja in omogoča novo naseljenim, da prevzamejo vrednote območja kamor so prišli. V nasprotnem primeru novo naseljeni prinesejo drugačen način življenja dolgoročno pa pomeni to degradacijo okolja in izgubo elementov tradicionalnega načina življenja ter spremembo identitete prostora.

Osnovni cilji pri ohranjanju identitete podeželja na podlagi kulturne dediščine so naslednji:

- ohranjena in obnovljena kulturna dediščina;
- ohranjena tradicionalna znanja in razvoj novih proizvodov na podlagi teh znanj;
- ohranjanje in razvoj kulturnih dejavnosti na podeželju;
- dvig zavesti o pomenu dediščine za nadaljnje življenje in razvoj.

Ukrepi

- obnova pestre stavbne dediščine;
- vzpodbujanje lokalnega prebivalstva k popisu in ohranjanju premične etnološke dediščine ter ustvarjanje pregledanih in ustrezno predstavljenih etnoloških zbirk na terenu;
- oblikovanje različnih skupin za obnovo in ohranjanje kulturne dediščine;
- izdajanje strokovnih publikacij na temo dediščine ljubljanskega podeželja;
- vzpostavitev centrov obšolskih dejavnosti na podeželju s ciljem predstaviti ljubljanskim in drugim osnovnošolcem podeželje ter njegovo etnološko in kulturno dediščino;
- vzpostavitev piramide spominkov, ki bodo sestavni del turistične ponudbe;
- izdajanje različnih publikacij v katerih bo predstavljena dediščina podeželja;
- vključevanje kulturne ponudbe v turistično ponudbo;
- povečanje mobilnosti - dostop do podeželskih območij z javnimi prevoznimi sredstvi.

Kazalci

- število obnovljenih stavb;
- število razglasitev za različne oblike spomenikov – lokalnega, državnega pomena;
- število privatnih zbirk in število njihovih obiskovalcev;
- število programov povezanih s predstavitvami teh zbirk;
- število strokovnih podlag in strokovnih publikacij;
- število oblikovanih programov obšolskih dejavnosti za ciljne skupine;
- število izdelovalcev spominkov in število različnih spominkov;
- število spominkov z znakom obrtne zbornice;
- število nosilcev, ki so z oživljanjem tradicionalnih vsebin dobili nov dohodek;
- število tradicionalnih vsebin na prireditvah;
- število novih povezav z javnimi prevoznimi sredstvi.

C 2.3 KONTINUIRANI RAZVOJ DOPOLNILNIH DEJAVNOSTI NA KMETIJI IN RAZVOJ MIKRO-PODJETNIŠTVA

Zaradi vedno manjših dohodkov na kmetijah iz kmetijske dejavnosti te kmetije vidijo dodatno možnost zaslužka v razvoju dopolnilnih dejavnosti. Pri tem so v prednosti tržno usmerjene družinske kmetije. Glavni dejavniki za razvoj dopolnilnih dejavnosti na kmetiji so poleg znanja še naravne razmere, trg in tradicija. Naravne pogoje kmetije imajo, v posameznih panogah, kot sta na primer pletarstvo in čebelarstvo, pa tudi tradicijo. Bližina prestolnice nudi več možnosti za trženje. Še posebno je perspektiven razvoj turističnih kmetij, ki lahko ponudijo čisto in neokrnjeno naravo podeželja v bližini mesta. Povpraševanje je večje kot pa je razpoložljiva ponudba.

Osnovna kmetijska dejavnost danes velikokrat pomeni le manjši del dohodka na podeželju, zato se razvoj podeželja vse bolj povezuje z razvojem podjetništva. Podjetništvo na podeželju pridobiva na pomenu. Je dejavnik gospodarskih sprememb, do katerih mora priti, če želijo mnoge od podeželskih skupnosti preživeti. Podjetništvo pomeni širjenje poslovanja kmetijskega gospodarstva z vključevanjem vseh razpoložljivih virov v kmetijstvu in izven njega. Gre za iskanje kombinacij pridobivanja dohodka tako znotraj kot izven kmetijstva.

Cilji

Kmetiji, ki z obstoječo proizvodnjo ne dosega zadovoljivega dohodka, dopolnilne dejavnosti pomagajo zagotoviti dodaten vir zaslužka. V ta namen se uporabijo razpoložljivi prostori, stroji in oprema, kmetijski in gozdni pridelki v povezavi z znanjem in spretnostmi ljudi, ki živijo na kmetiji. Dopolnilne dejavnosti so prvi resen korak k podjetniški prenovi podeželja. Pri razvoju dopolnilnih dejavnosti in podjetništva je posebno pomemben razvoj turističnih kmetij in razvoj turistične ponudbe na ljubljanskem podeželju. Ti dve področji predstavljata podporni sistem razvoja ljubljanskega podeželja in posredno omogočata tudi razvoj ostalih panog, predvsem primarnega kmetijstva. Posebno mesto imajo v tem prostoru različne prireditve, ki so vezni člen med mestnimi prebivalci in lokalnimi ponudniki, vnašajo pa tudi dinamiko in so s sociološkega vidika izredno pomemben razvojni dejavnik. Vso turistično ponudbo velja obravnavati v sklopu turističnih paketov, ki predstavljajo organizirano obliko predstavitve posameznih aktivnosti in ponudbe podeželja. V tesni povezavi s turističnimi paketi je pomembna tudi vodniška služba, saj je od nje precej odvisno kako bodo ljudje sprejeli ponudbo turističnih paketov. Poseben pomen ima rekreacijska in učna infrastruktura s svojimi pohodnimi in učnimi potmi. Kot vezni člen med tradicionalnimi obrtmi in turistično ponudbo pa velja izpostaviti spominke.

Povečanje deleža mikro in malih podjetij zlasti v živilsko predelovalni panogi v vseh pojavnih oblikah je nadgradnja dopolnilnih dejavnosti na kmetiji. Omogoča kvalitetnejši nastop na trgu hkrati pa zagotavlja izrabo lokalnih danosti tudi globoko v zaledju podeželskega prostora. Aktivni oddih, rekreacija meščanov ter razvoj turizma v ohranjenem okolju se kažejo kot najpomembnejše priložnosti, vendar ne morejo temeljiti le na ponudbi turističnih kmetij. Te so tudi zakonsko omejene glede svojega delovanja zato je smiselno podpreti razvoj zasebnih, podjetniških pobud. Prav tako je potrebno popestriti obstoječo gostinsko ponudbo s kakovostno prepoznavno kulinarično ponudbo. Naravne danosti in bližina Ljubljane ter potrebe meščanov omogočajo tudi razvoj različnih storitvenih dejavnosti ter športno rekreativnih centrov.

Cilji na področju dopolnilnih dejavnosti in podjetništva na podeželju so:

- povečanje števila kmetij z registrirano dopolnilno dejavnostjo za vsaj 50 %;
- uvajanje novih oblik dopolnilnih dejavnosti na kmetijah;
- razvoj turizma na podeželju in oblikovanje turističnih paketov;
- povezava vseh ponudnikov turističnih prireditev na območju ljubljanskega podeželja;
- razvoj storitvenih dejavnosti s poudarkom na razvoju socialnih dejavnosti na kmetijah;
- ohranjanje tradicionalnih znanj in vedenj;
- ponudba visoko kakovostnih dobrin v povezavi s privlačno celostno podobo kmetij;
- razvoj rekreacijske infrastrukture;
- osveščanje in seznanjanje potrošnikov s ponudbo kmetij in dogajanjem na podeželju;
- povečanje deleža mikro in malih podjetij v lokalnem prostoru, prednostno v povezavi z osnovno kmetijsko dejavnostjo, ter povečanje deleža mikro in malih podjetij v skupnem prihodku in dodani vrednosti;
- spodbujanje podjetništva med ženskami, mladimi in marginalnimi skupinami;
- povezovanje posameznikov ter mikro in malih podjetij in njihovo vključevanje v skupno ponudbo.

Ukrepi

- svetovanje in priprava dokumentacije za registracije dopolnilnih dejavnosti;
- izobraževanja za dopolnilne dejavnosti po različnih interesnih skupinah (turistične kmetije, pedagoške kmetije, itd.);
- izmenjava znanj in ogledi dobrih praks z obiski kmetij, ki imajo že utečene dopolnilne dejavnosti, ogledi sejmov in razstav;
- spodbujanje razvoja podjetništva z izobraževanjem, animacijo in oblikovanjem interesnih skupin;
- zagotavljanje podpore pri ustanavljanju ali širitvi dejavnosti;
- vključevanje podjetnikov v že obstoječe modele podpor za podjetnike začetnike (npr. mikro krediti) ter podpore pri povezovanju – mreženju podjetij (raziskave in razvoj).

Kazalci

- število registriranih dopolnilnih dejavnosti;
- število turističnih kmetij in turističnih paketov;
- kategorizacija turističnih kmetij;
- število dobljenih priznanj na lokalnih, regijskih in državnih ocenjevanjih izdelkov;
- število proizvodov z nazivom izdelek domače obrti;
- število novih gospodarskih subjektov v vseh pravno formalnih oblikah;
- število zaposlitev na kmetijah;
- število vključenih v programe usposabljanj in svetovanj;
- število animacijskih in motivacijskih delavnic;
- število novih razvitih produktov in novih tehnologij.

C 3. TRŽENJE IN PROMOCIJA DOBRIN PODEŽELJA

C 3. 1 TRŽENJE

V preteklih dveh desetletjih se je v svetovni ekonomiji zgodilo več sprememb kot v celotnem obdobju prejšnjega stoletja. Takšne »tektonske spremembe« so se zgodile ob procesu globalizacije v svetu, ki močno spreminja tradicionalne vrednote tudi na področju gospodarstva. Proces prehoda iz razmer zaostajanja ponudbe za povpraševanjem v proces večje ponudbe od povpraševanja je sprožil potrebo po visoki kakovosti izdelkov in storitev. Na trgu moramo biti pravočasno, s pravimi proizvodi in storitvami. Vedno jih moramo predstaviti na prav način, cena mora biti usklajena s stroški, povpraševanjem in konkurenčno ponudbo. Kupci so tisti, ki nam omogočajo poslovni uspeh. Razumeti je potrebno njihove želje, potrebe in tudi probleme. Proces trženja zahteva zaradi vsega naštetega vključevanje različnih znanj in strokovnjakov. Tržna konkurenca, spreminjajoče se potrebe, okus in želje odjemalcev, potrošnikov ob vse hitrejšem razvoju tehnologije sili k stalnemu prilagajanju novim razmeram, kot tudi pravilno oceno dogajanj v prihodnosti.

Cilji

Od vlaganj v podporo investicijam in osnovni dejavnosti je potrebno preiti v podpore, ki zagotavljajo lažji, hitrejši in kakovosten vstop na trg dobrinam pridelanim na podeželju. Nobena še tako uspešna proizvodnja nima pravega učinka, če ni uspešna na trgu. V naslednjem obdobju želimo povečati možnosti organizirane prodaje dobrin ljubljanskega podeželja.

Posebno pozornost je potrebno nameniti naslednjim ciljem:

- dvig ravni znanj za potrebe trženja;
- združevanje kmetov ali posameznikov za skupni nastop na trgu (zadostne količine in primerna kakovost);
- bolj dostopno trženje (stojnice, specializirane trgovine...);
- oblikovanje blagovnih znamk, geografska porekla, prepoznavna embalaža;
- izboljšanje možnosti za dodelavo, predelavo in skladiščenje (priprava dobrin za trg);
- razvoj novih tržnih proizvodov in turističnih paketov za različne ciljne skupine;
- povečanju obsega ponudbe in prodaje na domu ter vključevanje ponudbe podeželja v gostinsko in drugo ponudbo;
- večja uporaba informacijsko komunikacijske tehnologije za potrebe trženja (e-trženje).

Ukrepi

- izobraževanje in usposabljanje o trženju, ekonomiki, marketingu; usposabljanja za pridobivanje certificiranih nacionalnih poklicnih kvalifikacij, (...), svetovanje in priprava projektne dokumentacije;
- podpore oblikovanju zaščitnih (blagovnih) znamk, geografskega porekla;
- podpore uvajanju in vključevanju v sisteme kakovosti;
- analiza potreb (pričakovani) potrošnikov in ponudbe ljubljanskega podeželja na javnih prodajnih mestih;
- ustanovitev centra za trženje, ohranjanje in prenos tradicionalnih znanj na mlajše generacije.

Kazalci

- število izvedenih usposabljanj, izobraževanj in projektov;
- število vključenih v programe usposabljanj in izobraževanj;
- število opravljenih ur svetovanj in število pripravljene dokumentacije;
- oblikovane prepoznavne znamke;
- število vključenih v kontrolne sisteme;
- število programov in število delujočih v obrtnem centru.
- število proizvodov ljubljanskega podeželja, ki jih poznajo potrošniki;
- število organiziranih turističnih obiskov ljubljanskega podeželja.

C 3. 2 PROMOCIJA

Na temelju ocene dosedanjega stanja promocije podeželja in njegovih dobrin lahko ugotovimo, da je premalo načrtna ter je odraz stanja pri trženju dobrin podeželja. Kljub temu se pojavljajo posamezne oblike promocije. Kar se tiče samih dobrin je najbolje organizirana promocija ekoloških pridelkov. Dokaj dobro je urejena tudi promocija turističnih kmetij, ki pa je bolj odraz povezanosti in organiziranosti na državni ravni, kot pa načrtnega delovanja samih ponudnikov.

V zadnjih treh letih CIZA, kot skupna organizacija izvaja skupno promocijo v povezavi s sodelujočimi občinami Grosuplje, Ig, Ivančna Gorica, MOL in Škofljica. Odmevne so skupne promocije podeželja s promocijsko prodajnimi akcijami pred Magistratom in na Ljubljanskem gradu. Od leta 2005 izdaja CIZA skupne zloženke občin o prireditvah na podeželju in druge kot na primer Pohodne in učne poti občin – Pot pod noge, um na pašo. Posebnega pomena je oblikovanje skupne celostne podobe »Sožitje med mestom in podeželjem«.

Cilji

- povečanje prepoznavnosti podeželja in njegovih dobrin z vlaganji v načrtno promocijo v vseh trženjsko komunikacijskih oblikah (vključitev različnih dobrin in storitev v skupno razpoznavno znamko);
- celostna promocija podeželja prebivalcem, predvsem meščanom in turistom;
- povečanje privlačnosti prireditev;
- povečanje prodaje s pomočjo ciljno povezanih skupinskih katalogov in brošur za potrošnike;
- dvig ravni znanja s področja trženja in promocije za posameznike in skupine s poudarkom na osebnem tržnem komuniciranju;
- vključitev promocije podeželja v celostno promocijo glavnega mesta Ljubljana.

Ukrepi

- razvoj in nadgradnja skupne prepoznavne znamke ter njena celostna predstavitev (skupna ekonomska propaganda v različnih medijih, organizacija promocijskih dni in dogodkov, podpore uvajanju in vključevanju prireditev na podeželju v celostno promocijo, predstavitve in ogledi dobrih praks in realiziranih projektov na terenu, organizacija nagradnih iger, izdelava darilnih paketov, podeželska ponudba ob raznih seminarjih in konferencah);
- strokovna pomoč pri organizaciji prireditev in razstav na podeželju;
- izdaja skupnih ali lastnih katalogov in brošur;
- usposabljanja za uvajanje in uporabo informacijsko komunikacijske tehnologije za potrebe skupne promocije, promocije posameznika in posamezne dobrine ali dogodka;
- povečana prisotnost v medijih in na spletu;
- organizirana promocija za določene ciljne skupine.

Kazalci

- število vključenih dobrin, prireditev in storitev v celostno podobo;
- število promocijskih dogodkov in okvirno število obiskovalcev;
- število prepoznanih projektov dobrih praks;
- število izdanih katalogov in brošur;
- število novo izdelanih spletnih strani posameznih ponudnikov in različnih skupin

D STRATEGIJA IZVEDBE

➤ Strategija je bila pripravljena po principu »od spodaj navzgor«, pri čemer smo posebno pozornost namenili povezovanju različnih sektorjev. Ne glede na uradno članstvo v LAS smo povabili k sodelovanju vse zainteresirane prebivalce in skupine na podeželju. Pri sami potrditvi razvojne strategije smo prav tako izvedli javne predstavitve in glede na izražene potrebe le to dopolnili. Tako je strategijo potrdil zbor članov in tudi UO LAS.
(priloga: zapisniki delavnic)

➤ Izvajanje LRS bo v prvem letu izrecno usmerjeno v izgradnjo lokalnega partnerstva in privajanja na LEADER. Vsekakor želimo z animacijo in motivacijo prebivalcev pridobiti čim več lokalnih akterjev in jih vključiti v razvojna dogajanja. Glede na posamezne prioritete bomo posebno pozornost namenili delu s formalnimi in neformalnimi skupinami. Za potrebe realizacije posameznih projektov smo pripravili kriterije in Pravilnik za izbor projektov. Vsako leto bomo poskušali izvesti vsaj pet projektov iz posamezne prioritete.

Posamezne izvedbene naloge lahko strnemo v posamezne sklope:

INFORMIRANJE

Naloga 1: Zagotavljanje pretoka informacij med vsemi vključenimi

Naloga 2: Zbiranje informacij iz okolja

Naloga 3: Selekcioniranje informacij glede na ciljno skupino

Naloga 4: Oblikovanje baze podatkov uporabnikov glede na ciljno skupino

Naloga 5: Zbiranje vprašanj in pridobivanje odgovorov

SVETOVANJE, IZOBRAŽEVANJE IN USPOABLJANJE

Naloga 1: Animacijske delavnice za lokalno prebivalstvo in širše podporno okolje

Naloga 2: Oblikovanje potrebnih specialističnih in strokovnih programov in vsebin

Naloga 3: Organizacija okroglih miz

Naloga 4: Vključevanje v obstoječe sisteme različnih podpor

Naloga 5: Usposabljanje za razvoj podjetniškega razmišljanja

Naloga 6: Spoznavanje principov timskega dela

POVEZOVANJE

Naloga 1: Zbiranje in posredovanje informacij o obstoječih projektih med sabo, usklajevanje in vzpostavitev komunikacije med njimi

Naloga 2: Vključevanje posameznih strokovnih in podpornih institucij

Naloga 3: Zastopanje skupnih in posameznih interesov do regije, države in EU

Naloga 4: Regijsko povezovanje

RAZVOJ NOVIH PROGRAMOV

Naloga 1: Spremljanje dogajanja in potreb v okolju

Naloga 2: Spremljanje državnih in evropskih usmeritev

Naloga 3: Uvajanje razvojnih aktivnosti

Naloga 4: Vključevanje novih razvojnih projektov v celoto

Naloga 5: Spremljanje in zagotavljanje pomoči novim projektom

PROMOCIJA

Naloga 1: Promocija programa »Sožitje mesta s podeželjem«

Naloga 2: Promocija oblikovanih ciljev lokalnega razvojnega programa Naloga 3: Promocija posameznih projektov

Naloga 4: Vključevanje v širše promocijske aktivnosti na regionalnem in nacionalnem nivoju

Naloga 5: Izvedba posameznih promocijskih akcij

Naloga 6: Spremljanje učinkov promocije

- Glede na izkušnje, pridobljene z večletnim skupnim sodelovanjem v okviru RPP bomo ohranili metodo SMART in usmerjenost dela k ciljnim skupinam. Inovativnost pa se bo kazala v odprtosti za nove projektne ideje, ki jo bomo omogočili z usposobitvijo ti. LEADER promotorjev. Kot poseben doprinos je vzpostavljanje partnerstev tudi pri izvajanju projektov kjer se bodo podpore osredotočale na pobude zasebno-ekonomskega sektorja.
- Strategija kot taka zagotovo ni prenosljiva v druga okolja. Kot način dela in metodologija SMART, pa zagotovo daje veliko možnosti za sodelovanje tako v slovenskem kot evropskem prostoru.
- Lokalna razvojna strategija ima veliko podporo v okolju, tako pri občinah, kot tudi v ostalem javnem sektorju. Trajnostna naravnost pa je vidna tudi, že v dosedanem delu v okviru RPP. Posebno moč pa dobiva v zasebno ekonomskem sektorju, ki bo prav s pomočjo LAS uresničil marsikatero želje in potrebe in ki postaja odločujoči nosilec razvoja.
- Lokalna razvojna strategija je pripravljena tako, da so v njej opredeljeni tako cilji kot tudi kazalci. Najmanj ob koncu vsakega leta bo opravljena evalvacija in bodo popisani vsi rezultati glede na kazalce. Posamezne projekte bomo sprotno spremljali in že ob izboru bo jasno kaj bomo s posameznim projektom dosegli.
- Za izvajanje lokalne razvojne strategije smo že in še bomo pridobili sredstva iz proračunov partnerskih občin. Kot dodaten vir vidimo tudi sredstva iz drugih javnih razpisov tako na nacionalni kot tudi EU ravni. Za posamezne projekte pa smo pridobili tudi že sredstva zasebno-ekonomskega sektorja in prav ta vir želimo v prihodnosti večati.

E SKLADNOST LOKALNE RAZVOJNE STRATEGIJE Z DRUGIMI RAZVOJNIMI PROGRAMI

- Lokalna razvojna strategija LAS »Sožitje mesta s podeželjem« je skladna s sprejeto Strategijo razvoja podeželja RS za obdobje 2007 – 2013. Tudi ostale občine, ki sicer nimajo sprejetih posebnih razvojnih programov za podeželje so s podpisom sporazuma potrdile in izkazale skladnost z občinskimi razvojnimi politikami.
- Tudi Regionalni razvojni program LUR v prioritetah Delujoče somestje, Ustvarjalni ljudje in uspešna podjetja ter Postati regija z evropsko prestolnico, kjer je kakovost življenja najvišja v Evropi v posameznih ukrepih opredeljuje možnosti podpore izvajanju lokalne razvojne strategije.
- Izhodišča za pripravo lokalne razvojne strategije je podalo Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano in je LRS torej skladna z resorno politiko ministrstva izraženim v Programu razvoja podeželja 2007 - 2013. LRS v bistvu posega v vse štiri osi:
  1. konkurenčnost kmetijstva in gozdarstva
  2. ohranjanje okolja in podeželja
  3. kakovost življenja in diverzifikacija
  4. LEADER
- Strategija razvoja Republike Slovenije je usmerjena predvsem dolgoročno, z bolj splošnimi cilji. Edini konkretno določen cilj SRS je namreč povečanje gospodarske rasti za dodatnih 1,5% letno, kar bi povzročilo več kot 5% letno rast gospodarske rasti. Strategija ima tri prioritete, ki so: vlaganje v ljudi, vlaganje v tehnološki razvoj in izboljšanje institucionalnih okvirjev (tu govorimo predvsem o reformah javnih služb, umikanju države iz gospodarstva in podobno,...). Poleg teh prioritet ima strategija 5 razvojnih programov, katerih poudarek je na: znanju za razvoj, učinkoviti in poceni državi, človekovem razvoju in kakovosti življenja, regionalnem in okoljskem razvoju ter mednarodnem pozicioniranju Slovenije. Ti cilji so splošni in predstavljajo osnovo za sprejemanje dokumentov na nižjih ravneh, resornih strategij ministrstev kot tudi regionalnih razvojnih programov. Lokalna razvojna strategija je usmerjena predvsem v prvo in drugo prioriteto.
- Bistvena razlika do naše lokalne razvojne strategije je v tem, da je le ta usmerjena v manjše zaokroženo območje ter da LRS ne posega na vsa področja (komunalna in prometna infrastruktura) ampak daje poseben poudarek lokalnim akterjem, da le ti s svojimi lokalnimi viri (endogenim potencialom) uresničujejo lastne razvojne ambicije vendar s spoštovanjem vseh zakonskih predpisov in meril.

VIRI

Statistični urad RS

Zavod RS za zaposlovanje

DARS

Strategija razvoja podeželja MOL 2007 – 2013

Regionalni razvojni program LUR 2007 – 2013

Občinske strokovne službe občin Grosuplje, Ig, Ivančna Gorica, Ljubljana in Škofljica

Spletne strani sodelujočih občin

Program razvoja podeželja 2007 – 2013

Delavnice s prebivalci

Prebivalci in lokalni akterji - ustni viri